

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

”Det är inte utomhuspedagogik, det är bara liksom fri lek ute”.

En fallstudie av två förskolors förutsättningar för en
meningsfull utevistelse.

Anna Törnqvist & Sofia Svensson
Förskolläraryrket

Examensarbete: 15 hp
Kurs: LÖXA1G Självständigt arbete för förskollärare.
Nivå: Grundnivå
Termin/år: VT 2015
Handledare: Karin Gustafsson
Examinator: Maj Asplund Carlsson
Kod: VT15-2920-003-LÖXA1G

Nyckelord: Utomhuspedagogik, Utevistelse, Utvecklingsekologiskt perspektiv, pedagog

Abstract

Hur pedagogerna utnyttjar möjligheterna till pedagogiska aktiviteter är någonting vi upplevt varierar från förskola till förskola. Syftet med studien var därför att ta reda på vilka faktorer som påverkar barns möjligheter till en meningsfull utevistelse, samt hur dessa faktorer skiljer sig mellan två förskolor. Genom en fallstudie har vi undersökt vilka faktorerna är, genom intervjuer med pedagoger och förskolechefer samt enkäter till vårdnadshavarna. Med hjälp av Bronfenbrenners utvecklingsekologiska perspektiv har vi analyserat det insamlade materialet och försökt finna i vilka systemnivåer faktorerna finns. Systemen är Mikro, Meso, Exo och Makro och beskriver hur barnets utveckling påverkas av allt från närmiljöerna de vistas i till normer och värden i samhället. Resultatet visar att faktorerna finns i alla systemnivåer och att de påverkar varandra. Några faktorer som vi fann var de vuxnas inställning och erfarenheter av utevistelsen, vårdnadshavarnas ekonomiska förutsättningar att tillhandahålla barnen med lämpliga kläder och förskolechefens pedagogiska ledning. Slutsatsen av studien är att de båda förskolornas förutsättningar i närområdet skiljer sig åt och att det påverkar pedagogernas inställning till att skapa en meningsfull utevistelse för barnen.

Förord

Att genomföra denna studie har varit till stor glädje för oss då det är ett ämne som ligger oss varmt om hjärtat. Vi har båda upplevt att vi under utbildningen inte fått tillräckligt med kunskap om utomhuspedagogiken och dess fördelar. Allt eftersom studien fortlöpt har vår kunskapsbank fyllts på och intresset för utomhuspedagogikens bredd blivit allt större. Vi vill tacka de pedagoger, förskolechefer och vårdnadshavare som medverkat i studien och bidragit till att vi nu har en färdigställd text. Vi vill även tacka våra vänner och familjemedlemmar som har hjälpt oss att granska texten, testat enkäterna och blivit provintervjuade. Ett stort tack till Göta studentkår som har bidragit med studieplats, te/kaffe, mycket fika och gott sällskap. Vi har med mycket skratt och ett skiftande humör stärkt vår vänskap och fått fram ett färdigställt examensarbete.

Slutligen vill vi ge ett enormt tack till vår handledare Karin Gustafsson, som på ett engagerat och positivt sätt stöttat och väglett oss hela vägen från idé till ett färdigställt examensarbete.

Innehållsförteckning

1	Inledning	6
1.1	Syfte och problemformulering	6
1.2	Begreppsdefinitioner	7
2	Tidigare forskning	8
2.1	Utomhuspedagogik.....	8
2.2	Pedagogens roll	9
2.3	Förskolans uppdrag	10
2.4	Hållbar utveckling	10
2.5	Hälsoaspekten på utevistelse	11
2.6	Samhällets uppbyggnad.....	11
2.7	Familjens förutsättningar.....	12
3	Teoretiska utgångspunkter	13
3.1	Utvecklingsekologi.....	13
3.2	De fyra systemen	13
3.2.1	Mikrosystemet	13
3.2.2	Mesosystemet	14
3.2.3	Exosystemet.....	14
3.2.4	Makrosystemet.....	15
4	Metod	16
4.1	Fallstudie som metod.....	16
4.2	Genomförande	16
4.2.1	Urval	16
4.2.2	Val av metoder för insamling av data	16
4.2.3	Genomförande av intervjuer med personal	17
4.2.4	Genomförande av enkäter till vårdnadshavare	18
4.3	Bearbetning av empiri	19
4.3.1	Transkribering av intervjuer	19
4.3.2	Sammanställning av enkäten	19
4.3.3	Analysförfarande	19
4.4	Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet.....	20
4.5	Etiska aspekter.....	21
5	Fallbeskrivning	22

5.1	Regnbågen.....	22
5.1.1	Stadsdelens förhållanden.....	22
5.2	Hallonbåten	22
5.2.1	Stadsdelens förhållanden.....	23
6	Resultat	24
6.1	Enkätresultat.....	24
6.1.1	Regnbågen.....	24
6.1.2	Hallonbåten	25
6.1.3	Sammanfattning	25
6.2	Arbetslagets erfarenheter av utevistelse	26
6.2.1	Regnbågen.....	26
6.2.2	Hallonbåten	26
6.3	Utomhuspedagogik på förskolan.....	27
6.3.1	Regnbågen.....	27
6.3.2	Hallonbåten	27
6.4	Pedagogens roll	28
6.4.1	Regnbågen.....	28
6.4.2	Hallonbåten	29
6.5	Vad påverkar barns inställning till utevistelse	30
6.5.1	Regnbågen.....	30
6.5.2	Hallonbåten	31
6.6	Gården och närmiljön.....	32
6.6.1	Regnbågen.....	32
6.6.2	Hallonbåten	32
7	Analys.....	34
7.1	Mikrosystem.....	34
7.2	Mesosystem	35
7.3	Exosystem	36
7.4	Makro	37
8	Diskussion	39
8.1	Metoddiskussion.....	39
8.2	Resultatdiskussion	40
8.3	Slutsats.....	43
9	Referenslista	44
10	Bilagor.....	47

10.1 Bilaga 1 Intervjuguide pedagoger	47
10.2 Bilaga 2 Intervjuguide förskolechef	48
10.3 Bilaga 3 Enkät till vårdnadshavare	49
10.4 Bilaga 4 Informationsbrev till pedagoger	53
10.5 Bilaga 5 Informationsbrev till vårdnadshavare	54

1 Inledning

Att välja utomhuspedagogik som examensarbete var för oss ett självklart val. Det är någonting som vi både tycker är viktigt och som vi är mycket intresserade av, men som vi inte anser tagits upp tillräckligt i utbildningen. Dessutom har vi genom arbete och praktik på olika förskolor upplevt att inställningen till att vara utomhus och att bedriva utomhuspedagogik skiljer sig avsevärt från förskola till förskola. Genom en empirisk fallstudie med pedagoger, förskolechefer och vårdnadshavare på två förskolor vill vi ta reda på deras inställning till utomhuspedagogik samt ta reda på vad som påverkar barns möjligheter till en lärorik utevistelse. Med hjälp av Bronfenbrenners utvecklingsekologiska perspektiv kommer vi att analysera vårt empiriska material.

Forskning om utomhuspedagogik behandlar till mestadels hälsoaspekter med att vara utomhus samt hur utomhuspedagogik kan främja barnens utveckling, lärande och hälsa. Vårt bidrag till forskningsfältet är en fallstudie från två förskolor med olika förutsättningar så som tillgång till skog, parker och lekplatser, socioekonomisk status i bostadsområdet och pedagogers och förskolechefers syn på utomhuspedagogik. Vi vill ta reda på om det är den fysiska miljön, vårdnadshavarnas inställning eller pedagogernas erfarenheter som avgör barns möjlighet till en meningsfull utevistelse eller om det är bestämmelser i kommunen, den pedagogiska inriktningen på förskolan eller kulturella faktorer i samhället som spelar in. Vi vill även ta reda på vilka faktorer det är som påverkar hur mycket de båda förskolorna är utomhus och på vilket sätt de tar sig an läroplansmålen utomhus. Genom att göra en jämförelse mellan de båda förskolorna i form av en fallstudie, vill vi med hjälp av det utvecklingsekologiska perspektivet, skapa oss en bild av hur barns möjligheter till utevistelse kan påverkas av olika faktorer i deras omgivning.

1.1 Syfte och problemformulering

Syftet är att via en fallstudie genomföra en jämförelse mellan två förskolor som har skilda förutsättningar vad det gäller närmiljön. Vi vill synliggöra vilka faktorer, i barnets närmiljö samt personliga erfarenheter hos pedagoger, förskolechefer och vårdnadshavare, som kan påverka barns möjligheter att vistas i en lärorik och utvecklande utemiljö.

För att ta reda på detta ställer vi oss följande forskningsfrågor:

- Vilka faktorer är det som styr vilka möjligheter barn har till en meningsfull utevistelse och i vilket system, enligt det utvecklingsekologiska perspektivet finns dessa?
- Skiljer sig dessa faktorer åt beroende på i vilken stadsdel förskolan ligger?

1.2 Begreppsdefinitioner

I studien förekommer vissa begrepp som kan betyda olika saker för olika personer beroende på personens bakgrund och erfarenheter. Därför har vi valt att skriva hur vi definierar de återkommande begreppen.

Utomhuspedagogik: Nationalencyklopedin (2015) definierar utomhuspedagogik så här:

Pedagogik som utgår från platsens betydelse för lärandet. Termen introducerades under tidigt 1990-tal och kopplas till en pragmatisk reformpedagogisk bildningstradition som ser kunskap som aktivitet. Den bygger på en växelverkan mellan autentiska upplevelser och textbaserat lärande. Praktiskt utövas den i form av tolkning, vägledning och reflektion i natur- och kulturlandskap, där eleven vistas större delen av undervisningstiden (<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/utomhuspedagogik>).

Nationalencyklopedins definition av utomhuspedagogik liknar den som Szczepanski (2007) använder. Szczepanski ser på utomhuspedagogik som ett förhållningssätt som bygger på konkret erfarenhet i den autentiska miljön, alltså att barnen får lära sig om naturen i naturen. Det handlar om att genomföra en aktivitet kring ett ämne, för att sedan reflektera över vad man upplevt för att få ett optimalt lärande. Vår definition av begreppet överensstämmer med Nationalencyklopedins och Szczepanskis definition av begreppet.

Pedagoger: Vi har valt att använda begreppet pedagoger som ett övergripande begrepp för barnskötare och förskollärare. Även om förskollärarna har det yttersta ansvaret för att den pedagogiska verksamheten i förskolan bedrivs enligt läroplansmålen, är det hela arbetslaget som genomför den (Skolverket, 2010). Vi anser att alla som arbetar på förskolan ska ge barnen möjligheter till en god utveckling och ett livslångt lärande.

Meningsfull utevistelse: Vår definition av begreppet är att utevistelsen präglas av aktiv stöttning från pedagoger och ett lustfyllt lärande där barnen får utforska närmiljön i samspel med andra barn och vuxna.

Natur: Natur är en av oss människor opåverkad miljö och består av växter och djur. Här ingår alltså inte områden designade av människan för att efterlikna en naturlig miljö (NE, 2015).

Närmiljö: Vi definierar närmiljön som det som finns nära omkring oss på förskolan eller i hemmet. Den kan bestå av till exempel parker, lekplatser, skog, trafik, hus och vatten.

Hen: Vi har valt att använda oss av begreppet hen som ett könsneutralt uttryck och istället för han/hon. Det används även för att inte avslöja informanternas identitet men också för att vi inte sett någon skillnad på resultatet beroende av personens könsidentitet.

2 Tidigare forskning

Under det här avsnittet kommer vi att göra en presentation av utomhuspedagogik och hur det vuxit fram genom tiden. Vidare kommer vi att beröra olika aspekter av att vistas utomhus samt vilka för- och nackdelar det kan ha för barns lärande, utveckling och hälsa.

2.1 Utomhuspedagogik

Utomhuspedagogikens idéer sträcker sig tillbaka till antiken. Där blir Aristoteles (384-322 f. Kr.) en knutpunkt då hans filosofi utgår ifrån att verkligheten präglas av våra sinnliga och praktiska erfarenheter. En annan person som kommit att betyda mycket är Jean Jacques Rousseau (1712-1784) som talar för att barn ska få möjlighet att uppleva med sina sinnen och tidigt möta verkligheten, det naturliga. Rousseau menar också att de sinnliga erfarenheterna är en viktig del av pedagogiken (Szczepanski, 2007).

Andra personer som John Dewey (1859-1952), Maria Montessori (1870-1952), Célestine Freinet (1896-1966) och Ellen Key (1849-1926) lyfter fram betydelsen av att barn får erfara med sina sinnen, få pröva saker med sina egna händer och kroppar samt skapa med hjälp av fantasin. Montessori och Freinet menar att när barn får uppleva naturen som den är, inspirerar det och bidrar till en vilja att söka kunskap och förståelse. Vidare har Dewey och Key formulerat tankar kring hur vi kan förstå ett fenomen och att förståelse enbart kan skapas genom att praktiskt och sinnligt få erfara något. Att enbart veta något betyder inte att en person förstår innebörden av det. För att förstå någonting behöver vi sätta in det i sitt naturliga sammanhang och känna, lukta, se och uppleva fenomenet på ett annat vis än vi kan göra genom att få det berättat för oss i en lärobok (Szczepanski, 2007).

Friedrich Fröbel (1782-1852) hade en föreställning om att Gud fanns som en naturkraft i allt runt omkring oss. Därför var det viktigt för barn att vistas i naturen för att lära sig om Gud, sig själv och världen genom sinnliga och estetiska upplevelser. Detta ledde till att Fröbel skapade barnträdgården under 1800-talet. Nog för att vi alla inte lever med samma föreställning idag om Gud, men ändå kan nog de flesta av oss säga att vi inom oss äger föreställningar och upplevelser från platser och saker vi gjort i naturen, positiva som negativa (Grahm, 2007).

Dahlgren och Szczepanski (1997) menar att syftet med utomhuspedagogik är att få ett aktivt deltagande bland barnen och att de får en närmare kontakt med naturmaterial och medhavda redskap. Interaktionen mellan materialet och barnen samt barnens interaktion med varandra är det viktiga i utomhuspedagogiken (Dahlgren & Szczepanski, 1997). Naturmaterialet blir föremål för ett lärande. Naturmaterialet kan till exempel vara insekter, jord och stenen som insekterna finns under. Lupp och spade är ett exempel på ett medhavt material. Med hjälp av materialen kan barngruppen tillsammans med pedagogerna studera insekterna i deras autentiska miljö. Vilket inte blir möjligt på samma sätt inomhus via böcker och bilder. Dahlgren och Szczepanski (1997) menar att på så vis skapar utomhuspedagogiken en helhetsbild av ämnet. En fördel med utomhuspedagogik är att den kan utföras var, hur och när man vill och att den inte är bunden till ett och samma rum.

Brügge och Szczepanski (2011) menar att som pedagog är det viktigt att utgå från att barn har olika erfarenheter och inställning till att vara utomhus. Därför är det viktigt att se till att alla känner sig trygga utomhus, samt belysa det för stunden studerande ämnet utifrån olika infallsvinklar så att det blir en variation i lärandet. Brügge och Szczepanski (2011) menar att

de positiva effekterna av att lära sig utomhus är förbättrad motorik, ökad hälsa samt minskad stress. Vidare skriver författarna att en utmaning med utomhuspedagogiken är att pedagogerna behöver kunskap och erfarenhet kring vilka metoder som fungerar. Dessutom bör de känna sig trygga med att bedriva pedagogisk verksamhet utomhus istället för inomhus (Brügge & Szczepanski, 2011). Enligt förskolans läroplan (Skolverket, 2010) ska barnen få utrymme för fantasi och kreativitet såväl utomhus som inomhus. Utomhuspedagogiken blir därmed ett viktigt redskap för att nå detta mål.

Brügge (2011) skriver "Den som är våt, kall och hungrig struntar fullständigt i alla vackra blommor, spännande torpruiner eller intressanta myror" (s. 53). Brügge menar att om man fryser, är våt eller hungrig läggs fokus på känslan istället för att fokusera sig på aktiviteten. Det som händer när man inte har ätit eller druckit är att man kan tappa omdömet. Författaren menar att vid en utflykt är det därför bra att tänka på att ta med sig en matsäck och att vårdnadshavarna är informerade om vilka kläder som behövs för den dagen. Detta för att utflykten ska bli så lärorik och rolig som möjlig (Brügge, 2011).

För de barn som har svårt att sitta stilla och koncentrera sig inomhus menar Nelson (2007) att det utomhuspedagogiska rummet kan användas för att öva på andra förmågor än just att sitta stilla och lyssna. Ju fler sinnen som aktiveras vid lärtillfället desto mer minns vi, det är associationerna till det upplevda som gör att vi kan erinra oss tidigare kunskap.

2.2 Pedagogens roll

Brügge och Szczepanski (2011) skriver att pedagogens roll i utomhuspedagogiken blir att ständigt vara öppen för nya kunskaper om och i utemiljön. De menar att när pedagoger planerar inomhusmiljön är de medvetna om vad som finns inom de fyra väggarna och hur det kan påverka resultatet av aktiviteterna. Däremot blir utgångsläget annorlunda vid planering för aktiviteter utomhus. Utomhus finns inga väggar och miljön är ombytlig. Även om planeringen innefattar var aktiviteten ska genomföras, vad barnen ska få kunskap om, hur de ska tillgodose den kunskapen och varför, kan andra omständigheter göra att det blir ogenomförbart. Det går inte att förutse vad barnen kommer att fascineras över i skogen och därför krävs det att som pedagog vara flexibel inför det som sker (Brügge och Szczepanski, 2011). Kanske dyker det upp en groda som fångar barnens intresse när de egentligen ska studera vitsipporna som precis slagit ut. Pedagogernas uppgift blir då att kunna ändra fokus och följa med i barnens upptäckter för att sedan leda in dem på rätt spår igen.

Vidare skriver Brügge och Szczepanski (2011) att ledarskapet handlar om vilken människosyn pedagogerna har. Vad de har för människo-, kunskap- och barnsyn speglar ofta av sig i atmosfären och dynamiken i gruppen. Är det ett gott klimat där alla stöttar varandra skapas goda förutsättningar för utveckling och lärande. Varje människa och barn är unik vilket ger pedagogerna möjligheter att finna olika aktiviteter som passar för rätt individ. Har pedagogerna tid att vänta in barnen i gruppen så kommer de till slut att hitta en dynamik som fungerar, barnen får tid att samarbeta och skapa möjligheter för dem att göra och driva något själva med stöd av pedagogerna (Brügge & Szczepanski, 2011). Folkhälsoinstitutet (1999) menar att de vuxna i barnets närmiljö måste trivas med att vara utomhus och se en mening med det, för att barnen ska kunna få en positiv bild av utevistelsen. Vidare menar de att vuxna måste ta fram kroppsminnen från sin barndom och att kunna se situationen utifrån barnets perspektiv. När man kan minnas och känna igen lukter och smaker från tidigare erfarenheter menar Folkhälsoinstitutet (1999) att man har det lättare att komma in i en sinnesstämning som kan främja samspelet med barnen i naturen.

2.3 Förskolans uppdrag

Förskolans uppdrag regleras enligt skollagen (SFS 2010:800) och förskolans läroplan (Skolverket, 2010). I läroplanen för förskolan står det att varje barn ska få en stimulerande miljö för sin utveckling inte enbart inomhus utan även utomhus. Barnen ska också utveckla förståelse för hur man tar hand om naturen och dess kretslopp, hur vi människor hör samman med naturen och påverkar varandra. Ett annat strävansmål i läroplanen är att barnen ska få kunskap om växter och djur. Som pedagog ingår det i uppdraget att diskutera natur- och miljöfrågor med barnen och att visa respekt för allt levande i naturen. Även Barnkonventionen (UNICEF Sverige, 2009) belyser vikten av att förhålla sig respektfullt till naturen. I läroplanen för förskolan (Skolverket, 2010) står det att barnen ska få möjlighet till att vistas i en trygg närmiljö och bli inspirerade till hur man kan förhålla sig miljömedveten i sitt vardagsliv. Vidare står det att förskolechefens ansvar är att se till att lärandemiljön på förskolan är utformad så att den tillgodoser barns utveckling genom material och miljö. Det står även att de vuxna är viktiga som förebilder för barns förståelse för de etiska värden och normer som är viktiga i ett demokratiskt samhälle. I läroplanen står det också att barn lär sig dessa normer och värden genom att konkret uppleva dem.

Med tanke på det konsumtionssamhälle vi lever i idag menar Utbildningsdepartementet (2010) att barn behöver kunskap om hur vi människor påverkar miljön idag och vad det kan få för konsekvenser för miljön i framtiden. Vidare säger de att för att barn ska få förståelse för hur människa och natur hör samman och påverkar varandra måste de få upptäcka det i praktiken tillsammans med pedagoger. Det handlar om att pedagogerna ska vara förebilder för barnen och få dem intresserade av en hållbar utveckling. Det ska inte vara någonting som man kräver av barnen, utan barnen ska få ta ställning till det själva. Detta kan ske genom att man integrerar miljöfrågor med samhälls- och ekonomifrågor och visar på att allt påverkar varandra. Utmaningen blir att fånga barns intressen och tankar och koppla det till miljöfrågorna, så att intresset kommer ifrån barnen (Utbildningsdepartementet, 2010).

2.4 Hållbar utveckling

Att verka för en hållbar framtid menar Engdahl, Karlsson, Hellman och Ärlemalm-Hagsér (2012) att utbildning är viktigt, men också att det är viktigt att introducera hållbar utveckling till barnen. Författarna menar att det finns tre olika dimensioner av hållbar utveckling; den ekologiska som har fokus på naturen, den ekonomiska som fokuserar för att vi ska ha en hållbar ekonomi samt en social dimension där fokus ligger på människan. Alla dessa tre dimensioner ska verka tillsammans i ett samspel. Vidare menar författarna att redan innan den första läroplanen för förskolan skrevs, diskuterades det om miljöarbetet och vikten av att vistas i naturen. Sedan dess har det blivit en allt mer viktig del av läroplanen och fått ta en större plats bland strävansmålen.

Genom att vistas i naturen, samverka med den och lära sig att respektera den, menar Dahlgren och Szczepanski (1997) att en förståelse skapas för hur människan påverkar naturen och vice versa. Det räcker inte att känna till naturen och dess förutsättningar utan vi behöver känna den genom våra sinnen och vår kropp för att kunna känna medkänsla och en vilja att vårda den. Ärlemalm-Hagsér (2012) menar dock att det inte räcker med ett ansvarsfullt miljöbeteende. Det krävs att barnen får uppleva ett aktivt medborgarskap där ojämlikheter, miljöproblem och engagemang diskuteras och problematiseras i ett större perspektiv, för att öka förståelsen av att vi inte ensamma kan klara av att lösa problemen. Vidare säger författaren att barnen behöver känna att deras engagemang i dessa frågor tillsammans med deras individuella kompetens blir en viktig del i en diskussion med fler aktörer, en kollektiv kompetens.

2.5 Hälsoaspekten på utevistelse

Att det är nyttigt att vistas utomhus är ett vedertaget faktum (Lisberg Jensen, 2011). Men vad gör då utevistelsen med oss människor och varför är den hälsosam? Nelson (2007) skriver att vistas utomhus och speciellt i rörelse minskar stress och stärker vårt immunförsvar. Det gör att vi kan känna en ökad arbetsglädje, få en bättre kommunikation med de runt omkring oss och en bättre problemlösningsförmåga. När man känner sig stressad ökar risken enligt Dahlgren och Szczepanski (1997) för att bli sjuk. Utevistelsen blir en viktig faktor för att hålla sig på en lagom stressnivå och i det långa loppet hålla sig frisk. Andra friskfaktorer som kommer med utevistelsen är att det kan förebygga benskörhet, fetma samt öka den motoriska förmågan. När vi vistas i naturen blir det lättare att känna harmoni och utveckla fantasin samt kreativiteten, vilket också är viktiga faktorer för en ökad hälsa (Dahlgren & Szczepanski, 1997). Mårtensson (2011) skriver att genom att få en god relation till naturen redan i barndomen kan det vara en bidragande verkan till att som vuxen leva ett aktivt liv och tillbringa mer tid utomhus, än de som inte fått en tidig relation till naturen. Dessutom skriver Mårtensson att det även kan ge ett större miljöengagemang.

Länsstyrelsen (2010) belyser även risker med utevistelsen och menar att genom att vistas utomhus kan vi försätta oss i fara när det gäller vår hälsa. I storstadsmiljöer ökar bullernivåerna vilket i sin tur orsakar stress, huvudvärk, trötthet, nedstämdhet och även ökad puls- och andningsfrekvens. Det finns vissa grupper som är särskilt känsliga för de negativa effekterna av buller. Barn är en av de största och känsligaste grupperna men också personer med syn- och hörselnedsättningar samt personer som har ett annat modersmål än det som talas, vid utsättandet för buller. Vissa barn ingår i flera av riskgrupperna, dessa blir extra viktiga att ha med i tanken vid planering av aktiviteter, så de inte sker i en allt för bullrig miljö. Av alla miljöfaktorer är buller det som stör barnen i störst utsträckning. De höga nivåerna av buller orsakas både av människor (många på lite yta inomhus) men också av bil- och tågtrafik samt industrier. Många barn bor ofta i områden med mycket buller från trafik, vistas inomhus i förskolor med hög ljudnivå och är den grupp som har minst möjlighet att påverka sin livsmiljö. Barn som utsätts för buller i stor utsträckning kan få konsekvenser för resten av deras liv, i form av att det kan ha stört deras koncentration och lärande under deras utbildning (Länsstyrelsen, 2010).

En annan fara med att vistas utomhus menar Hård af Segerstad, Stroth, Östergren och Jakobsson (2014) är solen. Vi behöver solljus för att må bra och genom att vistas i solen bildas vitamin D i huden. Barn har dock tunnare hud än vuxna och riskerar därför att bränna sig lättare. Därför är det viktigt att vistas i skuggiga områden när solen är som starkast och ha skyddande kläder och solkräm på barnen. Gårdens utformning är därför avgörande för barnens möjlighet till att leka fritt utomhus utan att hamna i riskzonen att drabbas av hudcancer. Luftföroreningar är en ytterligare riskfaktor med att vara utomhus mycket i tätt bebyggda områden med hård trafik eller i områden med många industrier i närheten (Hård af Segerstad et al., 2014).

2.6 Samhällets uppbyggnad

För att erbjuda barnen en god och trivsamt utevistelse krävs det att barnens behov tas med i planeringen av samhället enligt Mårtensson, Lisberg Jensen, Söderström, och Öhman (2011). Vidare menar de att för förskolans del spelar det stor roll hur gården ser ut och hur nära förskolan den ligger, när det gäller antalet timmar barnen är utomhus. En gård som ligger i

direkt anslutning till förskolans lokaler gör att barnen är utomhus i större utsträckning än om de behöver passera gångbanor, bilvägar och liknande för att ta sig in på gården. Mårtensson et al. (2011) anser att när förskolornas gårdar ska byggas eller byggas om, gäller det för kommunen att planera väl, för att skapa stora möjligheter för barnen att leka varierade lekar och ströva fritt i ett spännande område. Den optimala gården består av stora gröna kuperade ytor, mycket växtlighet som buskar och träd, stockar och stenar. Vilket ger möjlighet att leka äventyrliga lekar, klättra och öva på den motoriska färdigheten (Mårtensson et al. 2011). Växtligheten bidrar dessutom till naturligt skydd mot den farliga UV-strålningen säger Hård af Segerstad et al. (2014). De menar även att om växtligheten inte räcker till bör gården kompletteras med andra typer av solskydd vid de platser barnen tycker mest om att vara på. Författarna skriver även att det är viktigt att minska vägtrafiken och att ta hänsyn till barnens hälsa vid nybyggnationer för att skydda barnen mot luftföroreningar. Bostäder och förskolor bör inte byggas vid stora vägar eller där trafiken är tät, vilket är ett viktigt uppdrag för de som planerar staden.

2.7 Familjens förutsättningar

Enligt Mårtensson et al. (2011) har barn generellt idag fått minskade möjligheter till utevistelse i naturmiljöer. De menar att det beror bland annat på att städerna har blivit större och avståndet till naturmiljö har blivit längre. Vilket förutsätter att vårdnadshavarna transporterar barnen dit. Vårdnadshavare idag har blivit allt mer försiktiga med att tillåta sina barn att röra sig fritt utomhus, då trafiken har blivit tätare och rädslan att barnen ska träffa en främling har blivit större. Detta sätter begränsningar för barns möjligheter till att vistas utomhus (Mårtensson et al. 2011.)

I Sverige är naturupplevelsen en del av vår kultur skriver Moshtat (2007). Moshtat menar att många vistas i naturen året runt och använder det som en plats för fysisk aktivitet och/eller återhämtning, men att det inte är en självklarhet för alla människor i Sverige att vistas i skog och natur. Personer med invandrabakgrund vistas i skogen i mindre utsträckning än en person med svensk bakgrund. Personer med invandrabakgrund kan dock inte ses som en homogen grupp med lika erfarenheter och författaren menar att mycket beror på vilket land personen kommer ifrån. I krigsdrabbade länder kan skogen och träden vara ett ställe där du tar skydd när det faller bomber i staden och i många länder finns det mycket farliga djur samt minor i skogen som tar oskyldiga liv. Författaren menar att det är viktigt att informera nyanlända och redan bosatta invandrare om skogen, allemansrätten och hälsoaspekten, både för deras egen skull men också för deras barns skull. Om barnen ska få en god inställning och erfarenhet av att vara utomhus krävs det även att deras vårdnadshavare har en positiv inställning, då barn lär sig av de vuxna i sin omgivning. Moshtat (2007) skriver att personer med invandrabakgrund tenderar att ha sämre fysisk och psykisk hälsa på grund av ekonomiska förutsättningar, utanförskap och diskriminering. Många av dessa personer lever i miljonprogramsområden med tillgång till naturområden. Vilket skulle kunna bidra till bättre hälsa om kunskapen om naturens tillgångar lärdes ut och trygghet hos dem infann sig (Moshtat, 2007).

3 Teoretiska utgångspunkter

Här kommer vi att presentera den teoretiska utgångspunkt vi utgått ifrån i vår studie. Avsnittet är skrivet utifrån Andersson (1982). Vid användning av en annan referens uppges detta löpande i texten.

3.1 Utvecklingsekologi

Urie Bronfenbrenner (1917-2005) har studerat barns utveckling och var professor i psykologi på Cornell University i USA. Han ville utveckla utvecklingspsykologins sätt att studera barnets utveckling då han inte ansåg att den var tillräcklig. Han menar att ett barn inte utvecklas oberoende av det som finns runt omkring barnet utan påverkas av en mängd faktorer i sin närmiljö. Utifrån dessa tankar skapade Bronfenbrenner fyra systemnivåer som innefattar barnets närmiljö, samhällets strukturer och normer samt vårdnadshavarnas arbetsförhållanden. Dessa system kallas för Mikro, Meso, Exo och Makro och alla system påverkar varandra och har ingen hierarkisk ordning.

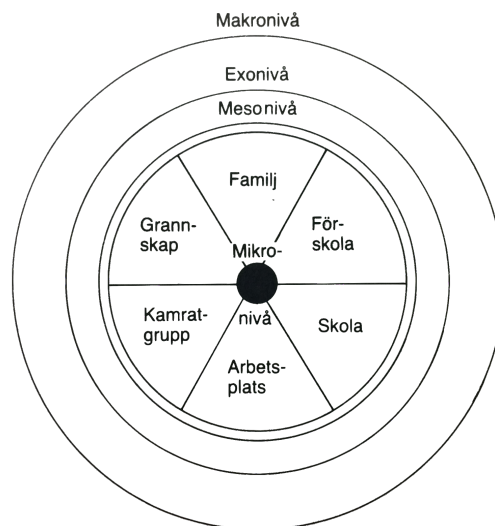

Bild 1. Modell av Bronfenbrenners utvecklingsekologiska system (Andersson, 1986, s.21)

3.2 De fyra systemen

De fyra systemnivåerna kommer här att presenteras och koppla dem till hur de kan användas för att undersöka barns utveckling.

3.2.1 Mikrosystemet

Mikrosystemet är det system som är närmast individen och består av personens närmiljöer. I närmiljöerna ingår till exempel vårdnadshavare, förskola och vänner och är det som påverkar barnets möjliga utveckling i störst utsträckning. Därför blir vårdnadshavarnas och förskolans förhållningssätt till barnets behov viktigt. Sättet som förskolan utformar sin verksamhet skapar möjligheter för barnet att utvecklas. Rollerna som skapas i de olika miljöerna påverkar individens möjlighet till utveckling och olika sätt att uttrycka sig på samt uppleva världen. Byggstenarna inom mikrosystemet är de roller, aktiviteter och relationer individen har/tar och som bidrar till individens utveckling. Om förskolan som närmiljö ska undersökas är en

användbar utgångspunkt att utgå ifrån hur aktiviteterna är utformade, vilka relationer personalen har till barnen och barnen till varandra, samt vilka roller barnen får/tar i gruppen. Allt eftersom barnet växer upp ökar antalet närmiljöer, då barnet till exempel börjar på någon fritidsaktivitet, skapar fler kompisgrupper eller får nya grannar.

Bronfenbrenner (1979) skriver att relationerna ett barn har till andra personer är avgörande för utvecklingen. En relation mellan två personer kallas för *dyad*. Det finns tre typer av dyader. *Observationsdyad* är den minst aktiva dyaden då den ena parten i relationen observerar den andra. Genom blickar och verbal kommunikation blir observanten (oftast barnet) bekräftad. En annan typ av dyad är *delad aktivitetsdyad*, vilket innebär att personerna i dyaden gör en aktivitet tillsammans, dock betyder inte det att de behöver göra samma sak. Bronfenbrenner ger som ett exempel när barnet och vårdnadshavaren läser en bilderbok, där den vuxne läser och barnet pekar på bilderna och benämner dem. Då är både barnet och den vuxne aktiva i samma aktivitet, men gör olika saker. Det är viktigt för barnets utveckling att få delta i en delad aktivitetsdyad, då det stimulerar barnet till att bli självständigt. Den sista dyaden är den *primära dyaden*, vilken påverkar barns utveckling och lärande allra mest. Personerna som ingår i den primära dyaden påverkar varandra även när de inte är närvarande, genom att de finns med i tankar och känslor och påverkar således varandras agerande. Barnet är mer öppen för att lära sig av en person som de har en etablerad primär dyad med, då de känner en trygghet till den personen.

De tre olika dyaderna kan pågå parallellt men också enskilt, en bokläsning är till exempel en delad aktivitetsdyad men kan också vara en observationsdyad om vårdnadshavaren läser och barnet enbart lyssnar (Bronfenbrenner, 1979).

3.2.2 Mesosystemet

Mesosystemet handlar om relationerna mellan mikrosystemets olika närmiljöer. Ett barn på förskolan påverkas inte bara av pedagogerna och kompisarna på förskolan utan också av vårdnadshavarna hemma och vice versa. Om barnet har varit arg på förskolan kan den känslan sitta kvar när barnet kommer hem och påverka agerandet och relationerna till övriga familjemedlemmar. Å andra sidan kan barnets upplevelser under morgonen hemma påverka hur dagen på förskolan blir för barnet. Om de olika närmiljöerna en individ vistas i har en god relation och kontakt med varandra bidrar det till en positiv utveckling, men å andra sidan, är kontakten mindre god påverkas utvecklingen negativt. En analys av Mesosystemet behöver inkludera studier i flera närmiljöer. Hur ett barn upplever sin dag på förskolan är inte isolerat till de förutsättningar som det får där, utan påverkas av det stöd barnet upplever hemifrån samt från andra närmiljöer barnet vistas i.

3.2.3 Exosystemet

Exosystemet behandlar det som påverkar individen indirekt, det kan till exempel vara föräldrarnas arbetssituation, personaltäthet på förskolan, styrdokument, bestämmelser på förskolan eller kommunens familjestöd. Dessa förutsättningar skapar ramar för vad som blir möjligt att utföra i exempelvis en förskola. Blir barngrupperna större och personaltätheten minskar blir det en ram att förhålla sig till som kan begränsa valmöjligheterna när det gäller aktiviteter och personalens hälsa och välmående. En analys av Exosystemet tittar på hur samhällsinstitutioner skapar ramar för handlingsutrymmet i de olika närmiljöerna.

3.2.4 Makrosystemet

Makrosystemet är det mest övergripande systemet och påverkar övriga system genom de värderingar och normer som finns i vårt samhälle. Det kan handla om olika kulturella, ekonomiska och politiska förhållanden som skapar kulturella skillnader på Mikro-, Meso- och Exosystemnivå. Många av dessa normer och värderingar är sådant som vi tar för givet och är ofta outtalade föreställningar om exempelvis kön, genus, ålder och funktion. Hit hör till exempel synen på förskolan, är det en plats för omsorg och barnpassning eller är det en plats för utveckling och lärande? Det skapar förutsättningar på en Exosystemnivå för hur till exempel Skolverket utformar läroplaner eller vilka satsningar kommunen gör.

Kritik riktas mot Bronfenbrenners utvecklingsekologiska perspektiv då den kan uppfattas som otydlig menar Hwang och Nilsson (2003). De menar att ska perspektivet kunna användas behövs konkreta exempel på hur det kan användas samt att individens egen möjlighet att påverka sin utveckling får liten betydelse i förhållande till den omgivande miljön.

4 Metod

I det här avsnittet kommer val och genomförande av metod att presenteras, studiens reliabilitet, validitet och generaliserbarhet diskuteras samt redogöra för hur vi tagit hänsyn till de etiska aspekterna.

4.1 Fallstudie som metod

Vi har genomfört en fallstudie av hur pedagoger, förskolechefer samt vårdnadshavare till barn på två förskolor, skapar möjligheter för en meningsfull utevistelse. Förskolorna valdes utifrån att vi tidigare haft kontakt med dem och att de var placerade i två olika områden med skilda förutsättningar, så att en jämförelse kunde genomföras. En fallstudie beskriver Stukát (2011) som en kvalitativ metod där man försöker få en djupare förståelse för det studerade fenomenet. I vårt fall, de inställningar och erfarenheter av utevistelsen som de vuxna i barnets närmiljö har. Valet att göra en fallstudie grundade vi på att studiens resultat inte går att generalisera och lyftas ur sin kontext. Däremot blir kunskapen relaterbar till förskolor med liknade förutsättningar. Studien omfattas av flera olika undersökningsmetoder, en så kallad triangulering. Triangulering används för att styrka resultatet genom att från olika synvinklar och med olika metoder studera ett visst fenomen (Stukát, 2011). Materialet består av intervjuer med pedagoger och förskolechefer samt enkäter till vårdnadshavarna. Det insamlade materialet har analyserats utifrån tidigare forskning och Bronfenbrenners utvecklingsekologiska perspektiv. I det här metodavsnittet kommer vi vidare att redovisa de metodologiska överväganden vi tagit.

4.2 Genomförande

4.2.1 Urval

För att avgränsa studien, men också för att utforma den utifrån våra frågeställningar, valde vi att göra en fallstudie av två för oss kända förskolor som ligger i två olika områden i en storstad. Från början hade vi tänkt att enbart en förskola skulle ingå i studien, då vi ansåg att det var vad vi skulle hinna med under den tid som vi hade till vårt förfogande att genomföra arbetet. Efter att ha diskuterat för- och nackdelar kom vi dock fram till att studiens syfte och resultat skulle bli mer intressant och omfattande om vi genomförde studien på två förskolor.

Den ena förskolan ligger i centrum och den andra i en mångkulturell förort i en storstad, vilket medför att vi kan jämföra om det finns likheter och skillnader i de faktorer som styr barns möjlighet till utevistelse. En avdelning per förskola har valts ut till studien då vi har god kontakt med pedagogerna där. En vidare presentation av förskolorna kan hittas i fallbeskrivningen. Antalet pedagoger valdes utifrån att det skulle bli ett jämlikt antal informanter från båda avdelningarna med samma utbildningsnivå, men också utifrån att det skulle vara möjligt rent tidsmässigt. Sammanlagt är det sex pedagoger som har intervjuats, en barnskötare och två förskollärare per förskola. Vi intervjuade även förskolecheferna på båda förskolorna. En enkät skickades ut till samtliga vårdnadshavare på vardera avdelning, en per hushåll.

4.2.2 Val av metoder för insamling av data

Kvalitativ intervju

Vi valde att använda oss av en halvstrukturerad intervju vilket Kvale och Brinkmann (2009) beskriver som ett lämpligt val om man vill skapa ett så naturligt samtal som möjligt. En intervjuguide (bilaga 1 och 2) användes med utgångspunkt i utevistelsen på förskolan, vid

behov ställdes följdfrågor för att förtydliga oklarheter. Kvale och Brinkmann (2009) menar att den halvstrukturerade intervjun fokuserar på att synliggöra informanternas livsvärld. Med hjälp av den typen av intervju kunde vi ta del av informantens beskrivningar och erfarenheter av utomhuspedagogik och utevistelse. Lantz (1993) menar att vid en intervju har informanten chans att förmedla den kunskap hen har och vill förmedla. Det kunde ha varit svårt att få med allt hen säger om vi hade valt en annan metod och intervjun blir därför det bästa valet för vårt syfte.

Enkäter

Vi skapade en egen enkät som vi skickade ut till vårdnadshavarna på de båda förskolorna (bilaga 3). Enkäten var en strukturerad variant, med fastställda svarsalternativ (Stukát, 2011). Det var en fråga som inte hade fasta svarsalternativ, utan där fick vårdnadshavarna skriva själva. Att välja den typen av enkät stämde väl in i vår studie eftersom vi på förhand hade kännedom om vad vi ville veta utifrån vårt syfte. Att använda en strukturerad enkät underlättar bearbetningen av informationen menar Stukát (2011). Syftet med enkäten var att komplettera pedagogernas och förskolechefernas upplevelser och erfarenheter med varandra. För att få med så många vårdnadshavare som möjligt i studien samt på grund av tidsspannet vi hade för att genomföra studien, valde vi att skicka ut enkäterna. På så vis hoppades vi nå ut till så många vårdnadshavare som möjligt och få inblick i vilka erfarenheter barnen får med sig hemifrån. Det insamlade materialet användes kvalitativt som ett komplement till det informanterna angivit i intervjuerna för att se om deras uppfattningar överensstämmer eller motsäger varandra.

4.2.3 Genomförande av intervjuer med personal

Båda förskolorna blev kontaktade per telefon för att bli informerade kort kring studien och med en fråga om de kunde tänka sig att delta i studien, vilket de ville. Vi bokade därför in ett möte med de båda arbetslagen för att informera om studien mer i detalj, samt boka in tider för intervjuer. Vid det första mötet fick de ta del av information kring studien, hur genomförandet av intervjuerna skulle gå till, samt de etiska principerna. Ett papper skrevs under med deltagarnas namnteckning för att bekräfta att de tagit del av studiens syfte samt sina rättigheter och våra skyldigheter (bilaga 4). Alla skrev under detta. Förskolecheferna var inte på plats vid tidpunkten för mötet, de informerades därför via mail där de fick ta del av samma information som pedagogerna samt för att boka in en tid för intervjun. De ville båda medverka i studien.

Nästa steg för oss blev att utforma en intervjuguide för en halvstrukturerad intervju. Kvale och Brinkmann (2009) menar att den halvstrukturerade intervjuguiden utformas utifrån de olika teman som man vill ha information om. Till dessa teman skrevs sedan förslag på frågor och ordningsföljd för att skapa en god rytm i samtalet. Frågorna valdes ut för att passa vårt syfte och våra frågeställningar. Innan vi påbörjade intervjusamtalen med informanterna genomförde vi två provintervjuer på personer som är verksamma inom förskolan. Detta för att se hur frågorna förstods och för att få feedback på hur vi kunde göra det tydligare för informanterna (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2011). Intervjufrågorna justerades efter provintervjuerna för att de skulle bli mer öppna och begripliga.

Då vi redan tidigare hade haft regelbunden kontakt med personalen på varsin förskola valde vi att den av oss som haft kontakten tidigare med förskolan genomförde intervjuerna med pedagogerna på Hallonbåten respektive Regnbågen. Detta för att informanterna skulle känna sig bekväma under intervjun. När det gäller förskolecheferna valde vi att genomföra dem tillsammans därför att ingen av oss tidigare hade en etablerad kontakt med dem så kände vi att

det blev en trygghet för oss. Dessutom blev det ett bra tillfälle för oss att besöka båda förskolorna och se hur utemiljön såg ut. Stukát (2011) menar att vid intervjusamtal med två intervjuare kan man dela upp fokusområdet under samtalet och på så sätt kan upptäcka mer information än om man skulle vara en person som intervjuar.

För att skapa en så god dynamik som möjligt mellan oss intervjuare och informanterna valde vi att spela in intervjun. Vi försäkrade oss genom att spela in samtalen med två olika enheter utifall någon enhet inte skulle fungera. Vi ansåg att användning av anteckningar som dokumentation skulle störa samtalsflödet och vår koncentration under intervjun. Med ljudupptagning kunde vi behålla fokus på det informanterna berättade och ställa nödvändiga följdfrågor (Kvale & Brinkmann, 2009). Dessutom gav det oss möjlighet att få med mer av samtalet, vilket inte hade varit möjligt att hinna skriva ned samtidigt som intervjun pågick.

De tre intervjuerna som genomfördes på Hallonbåten skedde direkt efter varandra. Tillfället hade valts utifrån att pedagogerna skulle kunna gå ifrån barngruppen utan att känna sig stressade att gå tillbaka till de andra i arbetslaget. Tillfället blev efter lunch när de yngre barnen sov och de äldre barnen befann sig utomhus på gården. Vi satt i förskolans samtalsrum och satte upp en lapp på dörren med information att det pågick intervjusamtal för att inte bli störda. Förskolechefen intervjuades en vecka senare i samma rum och med samma förutsättningar. Dock kom en person in under intervjun för att hämta glömda papper, men det var inget som vi upplevde störde intervjun.

Tillfället för intervjusamtal på Regnbågen valdes även det ut så att det passade personalen. Intervjuerna skedde därför efter varandra i samband med barnens utevistelse innan lunch, då det var fler pedagoger på plats på gården som kunde vara med barnen. Intervjuerna med personalen på Regnbågen genomfördes i deras personalrum. Där kunde intervjuerna ske utan avbrott från andra personer, men ljud från korridoren utanför ledde till en del distraktion för intervjuaren. Även där sattes en lapp upp för att undvika avbrott. Intervjun med förskolechefen på Regnbågen genomfördes dagen efter på dennes kontor, där vi kunde sitta ostört.

Inledningsvis informerade vi deltagarna kring upplägget av frågorna och att de kunde ställa frågor kring det de inte förstod samt avbryta deltagandet om det inte kändes bekvämt. När vi kände oss färdiga med intervjun avslutade vi med att fråga om informanterna hade någonting mer att tillägga eller om de saknade något, vilket Kvale och Brinkmann (2009) menar är en lämplig uppföljning på den inledande och orienterande informationen för att komplettera och avsluta intervjun.

Vid påbörjandet av analysen upptäcktes att information kring hur länge pedagogerna i arbetslaget på Regnbågen hade arbetat tillsammans saknades. Därför valde vi att komplettera detta genom att kontakta en av informanterna igen och uppgifterna antecknades med papper och penna.

4.2.4 Genomförande av enkäter till vårdnadshavare

Enkäten till vårdnadshavarna utformade vi med utgångspunkt från vår förståelse och kunskap från tidigare forskning om vad som kan påverka barns möjlighet till utevistelse. Därefter skapade vi frågor som skulle besvara vilka erfarenheter vårdnadshavarna har från sin barndom och i vilken utsträckning de är utomhus tillsammans med sina barn idag. Frågor ställdes också kring hur de upplever barnets inställning till att vara utomhus samt om de anser sig veta vilka kläder som behövs. När vi upplevde att enkäten var färdigställd provade vi

enkäten på flera vuxna personer för att se hur frågorna uppfattades. Vi upptäckte att det behövde göras ändringar och med utgångspunkt från de påpekanden som vi fick färdigställde vi enkäten.

Enkäten utformades i ett Google-formulär och skrevs sedan ut (bilaga 5). Vi lämnade ett exemplar på varje barns hylla på förskolan i pappersform och meddelade även att enkäten var tillgänglig på internet. Tillsammans med varje enkät skickades också ett informationsbrev ut, där vi informerade om vilka vi är, syftet med studien och deras viktiga bidrag. Vidare berättade vi vilka mer som deltog i studien och att allas medverkan var helt anonym. Informationen innehöll även kontaktuppgifter till oss. Vårdnadshavarna fick information om att enkäten skulle lämnas till pedagogerna på förskolan vid ett specifikt datum, som i efterhand förlängdes till ett senare datum, på grund av att vi inte var i behov av dem då.

På Regnbågen lämnade vi ut 13 enkäter och fick tillbaka fyra stycken i pappersform och en på internet. På Hallonbåten lämnade vi ut 18 enkäter och där fick vi tillbaka fem stycken i pappersform, men ingen på internet. Pedagogerna på Hallonbåten berättade vid hämtningen av enkäterna att de eventuellt hade tappat bort någon.

4.3 Bearbetning av empiri

4.3.1 Transkribering av intervjuer

Vid transkriberingen lyssnade vi på det inspelade materialet och skrev ned det som sades. Vi valde att inte skriva ut pauser och fyllnadsord som exempelvis "mm", då vi ansåg att det inte var till någon vikt i vår studie. Eftersom transkriberingen är tidsödande menar Stukát (2011) att det kan bli lämpligt att välja ut det relevanta innehållet för studiens syfte. För oss är innehållet i det som informanterna berättar det som är väsentligt för att vi skulle kunna kategorisera meningen i det som sagts. Vi delade upp transkriberingarna utifrån de intervjuer vi själva genomfört, då det blev enklare att förstå vad som berättades när vi själva hade deltagit i samtalet. Efter att transkriberingen var genomförd kontrollerade vi dem genom att lyssna på ljudfilen igen och följa med i texten. Kvale och Brinkmann (2009) menar att det inte finns någon riktlinje för hur en transkribering ska gå till utan att det är upp till forskarna att avgöra vad som är relevant att ta med. Vid transkriberingen tog vi bort namn på alla personer som medverkat i studien, förskolornas namn samt platser i närområdet för att inte avslöja var studien genomförts och vilka som medverkat.

4.3.2 Sammanställning av enkäten

När enkäterna hade samlats in sammanställde vi dem i en tabell för att det skulle bli mer överskådligt. Informationen fördes in i tabellen och för att det skulle bli tydligt gjorde vi en tabell per förskola. Vårdnadshavarna döpte vi till 1-5 på Regnbågen och 6-10 på Hallonbåten, varje deltagande vårdnadshavare blev tilldelad en egen rad och varje fråga en egen kolumn. Alla frågor togs inte med i tabellen då vi insåg att alla inte var relevanta för studien, vi uteslöt frågor om antal barn de är i familjen och åldern på dessa.

4.3.3 Analysförfarande

För att fånga meningen i det informanterna berättat använde vi oss av meningskoncentration som analysmetod. Kvale och Brinkmann (2009) beskriver meningskoncentrering som en metod för att bryta ned långa berättelser och meningar, till mer koncentrerade formuleringar som uttrycker huvudmeningen av budskapet. För att göra detta läste vi igenom varje intervju flera gånger, för att få en helhetskänsla. Sedan gick vi igenom varje intervju och markerade de

ord och meningar som var relevanta för studiens syfte. Meningen i det varje informant berättade presenterades i resultatdelen under sex olika rubriker: enkätresultat, arbetslagets erfarenheter av utevistelse, utomhuspedagogik på förskolan, pedagogens roll, vad påverkar barns inställning till utevistelse samt gården och närmiljön.

Resultatet analyserades med hjälp av det utvecklingsekologiska perspektivet. De faktorer som påverkar barns möjligheter till en meningsfull utevistelse placerades in i de fyra system som det utvecklingsekologiska perspektivet innefattar: Mikro, Meso, Exo och Makro. Detta för att få en överblick av vad som kan påverka barns utveckling, i vilka system de finns och hur de hänger samman.

4.4 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet

Validitet är vad man kallar resultatets giltighet, hur resultatet stämmer överens med verkligheten och kontrollerar så det som ska mätas har blivit mätt (Stukát, 2011). Genom att använda oss av triangulering, vilket är en kombination av flera metoder i samma undersökning, blir validiteten större. I vår studie använde vi oss av intervjuer med pedagoger och förskolechefen samt enkäter till vårdnadshavarna. Triangulering är en metod som är lämplig för att styrka resultatet i en fallstudie. För att kontrollera att det informanterna berättade uppfattats korrekt ställde vi följdfrågor. Svaren på enkäterna kunde inte kontrolleras på samma sätt men validiteten stärks då frågorna testats av personer utanför studien och anpassats för att fungera för den valda målgruppen. Validiteten i intervjuer och enkäter kan skifta, Stukát (2011) menar att när en undersökning med människor utförs, kan felkällan vara större då vi inte kan kontrollera om det informanten säger är sanningsenligt eller inte. För att stryka validiteten i vår studie arbetade vi fram intervjuguider, en för pedagogerna och en för förskolecheferna samt en guide för enkäterna till vårdnadshavarna. Med hjälp av frågorna i guiden kunde vi få svar på vårt syfte och problemfrågor, för att sedan med hjälp av det insamlade materialet analysera och få fram ett resultat.

För att få en så god reliabilitet som möjligt skapade vi en god samtalsmiljö vid intervjuerna, arbetade ut en intervjuguide och enkätguide som vi prövade på personer som är verksamma inom förskolan. Detta för att kontrollera vår guide så att den fungerade och att frågorna uppfattades på rätt sätt. Stukát (2011) menar att om flera informanters berättelser stämmer överens och liknar varandra ökar reliabiliteten, vilket det i flera fall gör i vår studie. Reliabiliteten och validiteten styrks av att vi genomfört en triangulering och på så sätt fått ta del av flera personers uppfattningar av ett och samma fenomen (Merriam, 1994).

Vårt syfte med studien var inte att göra en generaliserbar bild av utomhuspedagogik och utevistelse i förskolan, utan genom en fallstudie ge en bild av hur det kan se ut på förskolor med olika förutsättningar i sitt närområde. Resultatet går att relatera till andra förskolor även om det inte är generaliserbart. Stukát (2011) använder sig av begreppet relaterbarhet istället för generaliserbarhet när undersökningsgruppen är liten och det insamlade materialet avser just den undersökta gruppen. Det vill säga med en insamlad data som i vårt fall kommer från två förskolor, ger ingen generell bild av alla förskolor, utan resultatet gäller de förskolor som medverkade i studien.

4.5 Etiska aspekter

För att informera pedagogerna om studiens syfte, genomförande och etiska regler sammanfattade vi det i ett brev som vi tog med oss till förskolorna när vi var där på besök (bilaga 4). Förskolecheferna kunde inte närvara vid besöket och därför fick de samma information som pedagogerna via mail. Vid besöket berättade vi om de etiska aspekterna, informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet som Stukát (2011) skriver om. Vi informerade om informationskravet genom att berätta om studiens syfte och att alla informanternas medverkan var frivillig och att de kunde avbryta sin medverkan när de ville fram till dess att studien var publicerad. Våra namn och var någonstans vi studerar och var studien kommer att publiceras informerade vi dem också om. De fick även ta del av konfidentialitetskravet, vilket innebär att alla deltagarna är anonyma och att all data som insamlats behandlas konfidentiellt. Vi informerade om nyttjandekravet och berättade att det insamlade materialet enbart skulle finnas tillgängligt för oss som genomfört studien och att varken vi eller någon annan kan komma att använda materialet till andra studier i framtiden. Vårdnadshavarna fick ta del av de etiska aspekterna genom det informationsbrev (bilaga 6) de fick tillsammans med enkäten.

5 Fallbeskrivning

För att ge en bild av hur förskolorna som medverkat i studien ser ut kommer vi här att göra en kort redogörelse för området förskolan ligger i, hur arbetslaget ser ut och storlek på barngrupp. Sedan presenteras statistik från stadsdelarna som behandlar till exempel inkomst och arbetslöshet.

5.1 Regnbågen

Förskola 1, avdelning Regnbågen

Förskolan ligger inne i ett bostadsområde i centrala delarna av en storstad, närområdet består av mycket höghus och villor med promenadavstånd till en park. Det är en kommunal förskola som är inspirerad av Reggio Emilia filosofin. Det finns sju avdelningar på förskolan med olika åldersavdelning såsom 1-3 och 4-6 år. Avdelningarna för 1-3 år arbetar i storarbetslag om två avdelningar per arbetslag. I storarbetslaget är det 28 barn med fem pedagoger, varav tre är förskollärare och två barnskötare samt en resurs som framförallt hjälper till med det icke-pedagogiska arbetet. Vi har valt att göra vår studie på en avdelning, Regnbågen, där det går 13 barn i åldern 1-3 år. Pedagogerna har ett rullande schema som gör att de växlar mellan avdelningarna. De tre intervjuade pedagogerna har arbetat 15 år på förskolan och under den tiden har det varit samma förskolechef. Gården som tillhör avdelningen är uppdelad i tre områden som är utformade på olika sätt. Sammantaget på alla tre delarna finns det bland annat asfalt, gräs, träd, sandlåda, buskage, lekhus, gungor och stockar. Utevistelsen sker med hela barngruppen och alla pedagoger.

5.1.1 Stadsdelens förhållanden

I stadsdelen centrum bor det 59 071 personer varav 5 procent är barn i åldern 0-5 år. 1 procent av alla bostäder är småhus, resterande är lägenheter. Medelinkomsten i området är 278 000 kr per år. 2 procent av hushållen får försörjningsstöd. Två tredjedelar av personerna som är 25-64 år har eftergymnasial utbildning och har den högsta utbildningsnivån i staden. Arbetslösheten bland personer i åldern 18-24 år är 4 procent. 22 procent av invånarna i stadsdelen har utländsk bakgrund (Göteborgs stad, 2014). Begreppet utländsk bakgrund var för oss inte självklart, för att få reda på hur det definierades i statistiken tog vid kontakt med Stadsledningskontoret som sammanställt statistiken. J. Engström (Personlig kommunikation, 5 maj 2015) skriver att med personer med utländsk bakgrund menar de personer som är födda utrikes eller är födda i Sverige med båda föräldrarna födda utrikes. Samma definition av begreppet används även under fallbeskrivningen av Hallonbåten.

5.2 Hallonbåten

Förskola 2, avdelning Hallonbåten

Förskolan är belägen i en mångkulturell förort utanför en storstad. Det är en kommunal förskola som inte har någon speciell pedagogisk inriktning. Närområdet består av mycket skog, vatten, ett bostadsområde med olika typer av bostäder. På promenadavstånd finns en byggnad med idrottshall, simhall, stor lekplats men också bibliotek och kulturhus. Förskolan består av sex avdelningar och alla tar emot barn i åldern 1-6 år. Avdelningen vi har gjort vår studie på består av en barngrupp på 18 barn och tre pedagoger. En barnskötare, en förskollärare och en tredje person som är lärare för tidigare åldrar och som läser en kompletteringsutbildning för att få förskollärläggimation. De två pedagogerna som startade avdelningen för ungefär 5 år sedan arbetar fortfarande där men den tredje personen har bytts ut flera gånger. Den senaste pedagogen blev anställd för fyra månader sedan och är relativt

nyexaminerad förskollärare. Förskolechefen har en tillförordnad tjänst och har arbetat på förskolan i tre veckor och har tidigare arbetat som förskollärare på en annan förskola. Sedan avledningen öppnades för fem år sedan har det varit fyra olika personer som varit förskolechefer. Gården på förskolan är en gammal skolgård och är stor och varierande. Den har gungor, rutschkana, fotbollsplan, lekhus, lekbåt och stora gräsytor. Dessutom har de en inhägnad skog med ingång från gården.

5.2.1 Stadsdelens förhållanden

I stadsdelen bor det 49 920 personer varav 10 procent är barn i åldern 0-5 år. 24 procent av alla bostäder är småhus, resterande är lägenheter. Medelinkomsten i området är 186 000 kr per år. 19 procent av alla hushåll får försörjningsstöd. 27 procent av personer mellan 25-64 år har eftergymnasial utbildning vilket till skillnad mot Centrum har den lägsta utbildningsnivån i staden. 72 procent av invånarna i stadsdelen har utländsk bakgrund. Arbetslösheten bland personer i åldern 18-24 år är 14 procent (Göteborg stad, 2014).

6 Resultat

För att benämna de intervjuade pedagogerna i kommande text har vi valt att namnge personerna på Regnbågen för Pedagog 1, 2 och 3, Förskolechef och Vårdnadshavare 1-5. På Hallonbåten heter de således Pedagog 4, 5 och 6, Förskolechef och Vårdnadshavare 6-10. Först kommer vi att presentera resultatet av enkäterna i form av tabeller, sedan kommer resultatet från intervjuerna att presenteras.

6.1 Enkätresultat

6.1.1 Regnbågen

Vårdnadshavare	Ålder	Uppväxt i	Har du en positiv bild av att vara utomhus från din barndom?	Tycker du om att vara utomhus i ditt vuxna liv?	Antal timmar ni är utomhus per vecka utanför tiden på förskolan?	I vilka miljöer vistas ni i utomhus?	Vilka väder är ni oftast är utomhus i?
1	36-40	Ej angivet	Ja	Ja	7-8 timmar/vecka	Lekplats, park, skog	Alla väder
2	26-30	Gällstad	Ja	Ja	7-8 timmar/vecka	Lekplats, park, ibland inne i stan	Soligt, varmt, kallt, mulet och blåsig
3	31-35	Helsingborg	Ja	Ja	3-4 timmar/vecka	Lekplats och park	Soligt, varmt och mulet
4	36-40	Kungsbacka	Ja	Ja	7-8 timmar/vecka	Egen trädgård, lekplats, park	Soligt, varmt, kallt, mulet, snöigt och blåsig
5	36-40	Göteborg	Ja	Ja	3-4 timmar/vecka	Lekplats och park	Soligt, varmt, kallt, mulet, snöigt

Tabell 1

Vårdnadshavare	Upplever att deras barn tycker om att vara utomhus?	Upplever du att de är utomhus tillräckligt mycket på förskolan?	Vet du vilka kläder som behövs för att vara utomhus i alla väder?	Tycker du att det är viktigt att vara utomhus och varför?	Vet du hur mycket ditt barn vistas utomhus på förskolan?	Upplever du att ditt barn är utomhus tillräckligt mycket på förskolan?
1	Ja	Ja, tillräckligt mycket	Ja, det anser jag	Ja, sol och frisk luft, motion	Nej	Ja, tillräckligt mycket
2	Ja	Vet inte exakt, men litar på att pedagogerna tar sitt ansvar där	Ja, ganska bra	Absolut, att få varva att vara ute under de formativa åren är väldigt viktigt. Framförallt med tanke på hur mycket media det finns för barn idag	Nej	Övrigt: Vet inte exakt men jag litar på att pedagogerna tar sitt ansvar där
3	Ja	Ja, tillräckligt mycket	Ja, det anser jag	Ja.	Ja, Nej	Ja, tillräckligt mycket
4	Ja	Ja, tillräckligt mycket	Ja, det anser jag	Ja, frisk luft - glada och friska barn!	Ja	Ja, tillräckligt mycket
5	Ja	Ja, tillräckligt mycket	Ja, ganska bra	Ja, kanske främst för vi inte hinner själva under veckorna. Ren & frisk luft, minimera sjukdomar och smitta.	Ja	Ja, tillräckligt mycket

Tabell 2

6.1.2 Hallonbåten

Vårdnadshavare	Ålder	Uppväxt i	Har du en positiv bild av att vara utomhus från din barndom?	Tycker du om att vara utomhus i ditt vuxna liv?	Antal timmar ni är utomhus per vecka utanför tiden på förskolan?	I vilka miljöer vistas ni i utomhus?	Vilka väder är ni oftast utomhus i?
6	41-45	Irak	Ja	Ja	3-4 timmar/vecka	Egen trädgård, lekplats, park	Soligt, varmt, mulet, snöigt
7	36-40	Irak	Ja	Ja	3-4 timmar/vecka	Lekplats,	Soligt, varmt, mulet
8	21-25	Hisingsbacka	Ja	Ibland	3-4 timmar/vecka	Innergård, lekplats	Soligt, varmt
9	26-30	Eskilstuna & Stockholm	Ja	Ja	9-10 timmar/vecka	Egen trädgård, lekplats, park, skog	Alla väder, mer utomhus vid fint väder
10	21-25	Italien	Ja	Ja	7-8 timmar/vecka	Lekplats, park, skog, naturområde	Soligt

Tabell 3

Vårdnadshavare	Upplever att deras barn tycker om att vara utomhus?	Upplever du att de är utomhus tillräckligt mycket på förskolan?	Vet du vilka kläder som behövs för att vara utomhus i alla väder?	Tycker du att det är viktigt att vara utomhus och varför?	Vet du hur mycket ditt barn vistas utomhus på förskolan?	Upplever du att ditt barn är utomhus tillräckligt mycket på förskolan?
6	Ja	Ja, tillräckligt mycket	Ja, det anser jag	Ja, det är mycket viktigt.	Ja	Ja, tillräckligt mycket
7	Ja	Lagom	Ja, ganska bra	Ja, frisk luft, träning, muskler, hjärnan osv.	Nej	Övrigt: Lagom
8	Ja	Ja, tillräckligt mycket	Ja, det anser jag	Självklart, att få luft, D-vitamin, leka av sig, ofta roligare utomhus	Nej	Ja, tillräckligt mycket
9	Ja	Ja, tillräckligt mycket	Ja, det anser jag	Ja, positiva effekter att vistas utomhus: hälsa, en bättre utvecklad motorik, sover bättre på kvällen, äter bättre och en bra relation till natur/miljö	Ja	Ja, tillräckligt mycket
10	Ja	Ja, tillräckligt mycket	Ja, det anser jag	Ja, få frisk luft, D-vitamin, hälsosamt, stimulerande	Ja	Ja, tillräckligt mycket

Tabell 4

6.1.3 Sammanfattning

Tabellerna visar att alla vårdnadshavare upplever att det är viktigt att barnen får vistas utomhus. Den visar även att vårdnadshavarnas inställning till och erfarenhet av utevistelse är god och skiljer sig inte utifrån vart de har växt upp. I vilka miljöer de vistas med sina barn och hur många timmar de vistas ute skiljer sig åt mellan vårdnadshavarna.

6.2 Arbetslagets erfarenheter av utevistelse

6.2.1 Regnbågen

Som barn var alla pedagogerna utomhus mycket, det var varierande aktiviteter, så som bollsport, upptäcktsfärder och fantasilekar. Pedagog 2 berättade att:

Jag är ju först och främst uppvuxen i ett ytterområde med mycket höghus och sådant där, men med mycket skog och en ganska spännande gård så att vi var ju ute väldigt mycket. Och fantasin fick verkligen riktigt så flöda.

Alla informanter tycker om att vara utomhus idag som vuxna och tycker att det är viktigt att vara utomhus i yrket. Pedagog 3 uttryckte att hen anser att barn var utomhus mer förr än vad de är idag. Förskolechefen är utomhus ofta, i naturen och trädgården och tycker om det vilda. Hen säger:

Jag älskar att vara ute men jag älskar ju naturen det som det gör med mig. Den lugnande effekten, det kontemplativa, om jag är väldigt stressad och det är sommarhalvåret kan jag ju bara gå ut och nypa bort en viss blomknopp i trädgården.

Pedagog 2 menar att den positiva erfarenheten från sin barndom har bidragit till inställningen för utevistelse idag. Menar också att det som pedagog är viktigt att förmedla en positiv känsla för utevistelse till barnen. Pedagog 1 berättar att om hen inte får vara utomhus under en hel dag, på grund av aktiviteter inomhus, möten eller liknande är det lätt att få huvudvärk och bli rastlös, vilket hen tänker att även barnen kan få om de inte får gå ut. Pedagog 1 beskriver vidare att det är lugnare för sinnet att vara utomhus, dels för att inte andra människor är lika nära inpå men också att det finns större utrymme att röra sig på.

6.2.2 Hallonbåten

Alla informanter berättar att de var utomhus mycket som barn och att de nästan aldrig var inomhus. Pedagog 4 och 6 samt förskolechefen berättar hur de lekte mycket i skogen, klättrade i träd och gjorde utflykter. Förskolechefen berättar "Jag var ute hela tiden, jag var aldrig hemma. Att vara hemma var ett straff", "Byggde kojor, lekte boll, pilbåge, plocka svamp, allt möjligt. Allt och lite till". Pedagog 5 berättar att utevistelsen bestod av att leka med kompisar, cykla och spela olika typer av bollsporter och menar att på den tiden hade man som barn inte lika mycket tekniska prylar som lockade inomhus.

Att vara utomhus nu i sitt vuxna liv är något som alla informanter uppskattar. Pedagog 6 säger att hen älskar att vara utomhus och uppskattar den inverkan skogen har på människan, men upplever att det inte finns tid för att vara i skogen just nu. Alla har en positiv inställning och erfarenhet av att vara utomhus och tror att de i och med det kan förmedla det vidare till barnen på förskolan. De vill att barnen ska få gå på utflykter och upptäcka naturen, någonting de upplever att många barn på förskolan inte får göra hemma.

6.3 Utomhuspedagogik på förskolan

6.3.1 Regnbågen

Ingen av pedagogerna har utbildning i utomhuspedagogik men deras gemensamma uppfattning kring det är att utemiljön ger barnen större möjlighet till frihet. Där får de plats att leka, utforska, gå undan och vara högljudda på en större yta än inomhus. Pedagogerna ger uttryck för att det bör finnas närvarande och aktiva pedagoger i barnens närhet utomhus. Pedagog 1 menar att man kan “egentligen planera gården likadant som man planerar innemiljön, vilket vi inte har här /.../ man är så noga med innemiljön hur den är planerad och det ska man egentligen göra med utemiljön också”. Förskolechefen berättar att:

För mig finns inte utomhuspedagogik, för mig finns pedagogik. För mig är pedagogik att arbeta och skapa förutsättningar för barns gemensamma lärande och utveckling och levande och det ska inte vara någon skillnad om vi går utanför dörren eller innanför dörren.

Vidare berättar förskolechefen “Men jag tycker det är oerhört viktigt att driva ett utvecklingsarbete där barn ska kunna få göra samma saker som man gör inne fast ute, fast det blir på ett annat sätt”.

Pedagogerna uppger att de försöker vara utomhus minst en gång per dag. På förmiddagen är de utomhus oavsett väder och är utomhus i en till två timmar. På eftermiddagen påverkar vädret mycket om de går ut eller inte. Om de går ut är de utomhus efter mellanmålet fram till dess att barnen går hem, det blir cirka en till två timmar. De är utomhus längre om det är soligt och fint väder än om det är mörkt och kallt, är det riktigt dåligt väder stannar de inne med de yngsta barnen.

6.3.2 Hallonbåten

Ingen av pedagogerna har någon speciell utbildning i utomhuspedagogik vilket den tillförordnade förskolechefen har. Pedagog 5 ger uttryck för att det är någonting som saknas i utbildningen.

Uppfattningen om vad utomhuspedagogik är skiljer sig mellan informanterna. För Pedagog 6 är utomhuspedagogik “Det är ju, här blir det ju att barnen är ute och bekantar sig med naturen. Att dom vågar gå ut i skog och mark. För med den bakgrund många har som kommer ifrån andra länder så är de rädda att gå ut i naturen här. Det är inte självklart att göra det i deras hemländer. Det finns mycket man måste vara rädd för och det finns inte här. Så det är ju det jag vill lära dom”. Pedagog 5 har en annan uppfattning:

Alltså så som vi är nu ute [på gården], det är inte utomhuspedagogik det är bara liksom fri lek ute. Men när vi som en gång i veckan och går ut på promenader och vi har en planerad aktivitet som vi gör tillsammans med barnen. Det är utomhuspedagogik för mig. Att pedagogiken hålls utomhus helt enkelt.

För förskolechefen är utomhuspedagogik ett fundament och tycker det handlar om att barnen ska skapa sig en uppfattning om omvärlden genom att leka, utforska och uppleva. Att du kan arbeta med matematik, språk och fantasi på ett annat sätt än inomhus. Vidare berättar hen:

Men där kan man också sätta begrepp på saker. Istället för att säga, 'titta en blomma', 'titta en tussilago'. Man kan verkligen alltså man kan vidga det hur mycket som helst. Tycker jag. Och det är det som är så fantastiskt med att arbeta ute med det ofärdiga.

I genomsnitt är pedagogerna utomhus med barnen 10 timmar i veckan. Vid fint väder och på sommaren är de utomhus mer, då äter de ofta både lunch och mellanmål utomhus. På vintern är de utomhus lite kortare tid. Men oavsett årstid och väder går de utomhus en liten stund och de upplever att det är möjligt att gå ut med barnen oavsett väder så länge de har bra kläder. Pedagog 5 säger dock att de inte är utomhus om det stormar eller ösregnar, inte bara för att det är "dåligt" väder utan för att många av barnen som inte har kläder för det.

6.4 Pedagogens roll

6.4.1 Regnbågen

Som pedagog anser alla informanter att man ska vara aktiv, medforskande, utmanande och lyhörd. Det är också viktigt att finnas där som stöttning och tröst vid behov. Förskolechefen menar att det inte ska vara någon skillnad på hur pedagogerna agerar utomhus och inomhus och att det inte ska vara ett tillfälle då pedagogerna står tillsammans, pratar och dricker kaffe. Detta håller pedagogerna med om och menar att de ska finnas där för barnen.

Syftet med att vara utomhus menar alla pedagoger är att man ska kunna bedriva samma verksamhet som inomhus, till exempel att måla. Pedagog 1 nämner att syftet även är att få känna frisk luft, vinden och solen och att få ett tillfälle att kunna vara för sig själv. Pedagog 2 menar att syftet med utevistelsen är att minska sjukdagarna i gruppen och belyser också vikten att barnen få lära känna sin kropp och träna motoriken. Pedagog 3 säger att det är viktigt att få träffa barn från andra avdelningar och att det är viktigt att få utforska utomhusmiljön. Vidare menar hen att vid inskolning är det bra att vara utomhus då det inte är lika mycket liv och hög ljudnivå, och att det är lättare att hitta på saker för att stimulera det nya barnet.

När vi frågade pedagogerna om vilka strävansmål de anser lämpliga att arbeta med utomhus svarade Pedagog 3 "... oj vad svårt. Med det är väl ganska mycket som kommer in där också. Om man gör det. Med gud nu står det helt still". Pedagog 2 sa "Strävansmålen? det var en väldigt bra fråga...". Några exempel som de nämner är matematik, motorik, sociala relationer och kroppsuppfattning. Pedagog 3 menar att det antagligen händer saker hela tiden som uppfyller läroplansmålen men att man är omedveten om det.

Det sker ingen större planering av utevistelsen påpekar alla pedagoger. Pedagog 2 menar att det sker mer spontant och att de lyssnar och iakttar barnens intresse och gör någonting utifrån det. Ibland planerar de en sångsamling men det mesta sker spontant. Pedagog 2 berättar:

Jo jag skulle vilja, eftersom vi har den här profilen vi har [Reggio Emilia] så känner jag att vi skulle nog behöva utveckla vår gård och ha kanske lite fasta stationer där man har kanske en sanddel, en vattendel och en experimentdel, en byggdela och lite sådana här saker. /.../ Vi har ju dom tankarna men vi måste bara komma till skott.

De andra två pedagogerna berättar också att de skulle vilja ha stationer med olika material som barnen kan utforska.

Pedagogerna menar att vara utomhus påverkar barnen positivt då det finns större utrymme att röra sig på. Att det är bra för barnen och deras hälsa att vara utomhus är någonting pedagog 2 anser, hen menar också att det finns många saker att utforska och stora möjligheter till att lära känna sin kropp vid utevistelse. Pedagog 3 tror att barnen blir piggare och orkar mer av att vara utomhus. Förskolechefen talar också om frihetskänslan utomhus och att det finns mycket att utforska och att barnen tillsammans med andra barn och pedagoger upptäcker nya saker hela tiden. Vidare menar hen att det kan vara svårt att säga vad barn utvecklar specifikt utomhus men att det finns mer att utforska utomhus.

6.4.2 Hallonbåten

Pedagogerna ser på sin roll som en hjälpande hand och någon som ska se till att barnen känner sig trygga. Pedagog 4 anser att deras roll inte är att leda barnen hela tiden utan låta dem ta egna initiativ och inte presentera färdiga lösningar. Pedagog 5 säger att deras roll är att se till att barnen har det bra, att de har något att leka med och att när det är fint väder göra lekar tillsammans med barnen. Att lösa konflikter är någonting pedagog 6 säger att de får hjälpa barnen med men att när de lämnar gården uppstår det inte lika mycket konflikter. Hen säger att konflikterna på något vis försvinner när de går iväg för att det sker så mycket annat spännande runt omkring dem. Utanför gården blir deras roll att ha ett vakande öga och hålla koll på alla barnen.

Pedagog 6 berättar att det blir intressant att se vad som händer när de inte öppnar förrådet med leksaker och cyklar till barnen när de är på gården. Hen säger att det är väldigt lätt att ta fram cyklar för att barnen ska ha något att göra men upplever det som att barnen har det roligare när de hittar på lekar med det som finns på gården i övrigt. Förskolechefens förväntningar på pedagogerna utomhus är:

För mig är det väldigt viktigt att man är aktiv med barnen. Att man gör saker med barnen /.../ inte att fem pedagoger pratar med varandra och barnen leker själva. Det ser inte jag som någon pedagogisk verksamhet.

Syftet med utevistelsen uppger pedagogerna är i första hand av hälsoskäl, de vill att barnen ska hålla sig friska och pigga. Pedagog 4 berättar också att de i stadsdelen har hälsomål att uppnå och att det därför är viktigt att vistas mycket utomhus. Alla informanterna tror att utevistelsen påverkar barnen positivt. Att barnen blir friska, glada, pigga samt stimulerade och nyfikna. Då de har det trångt inomhus menar de att både barn och pedagoger behöver komma ut och att det märks tydligt när barnen varit inne en hel dag. Pedagog 4 menar att det dessutom för många barn är det enda tillfället att komma ut, då de inte upplever att barnen är utomhus mycket hemma. Pedagog 6 säger att det blir en annan rymd och ljudnivå utomhus samt att leken blir friare. Vidare säger hen att de har möjlighet att upptäcka nya saker och att de lär sig mycket av att vara utomhus. Förskolechefen anser att barnen utvecklas mer i utemiljön där de inte har några barriärer, de kan springa fritt och utforska.

Pedagogerna blir tillfrågade under intervjun vilka strävansmål i läroplanen de anser tillämpliga när det gäller utevistelsen. Alla tre uppger att de är osäkra på läroplanen och att de inte kan den utantill. Pedagog 5 säger "Den kan jag inte i huvudet. Det kan du glömma", och skrattar. Vidare säger hen att det i läroplanen står att barnen ska uppleva utemiljön och att den ska vara en tillgång för alla. De andra pedagogerna räknar upp några saker som till exempel

att träna grovmotoriken, lära känna närområdet, social träning och lära sig vara tillsammans med många andra barn. Pedagog 4 uppger att det är hälsofrågan i första hand som hon tar fasta på.

Alla i arbetslaget uppger att de planerar för den aktivitet de gör på sin utflyktsdag men inte för tiden de vistas på gården. När det gäller att planera tiden på gården uppger Pedagog 4 att de endast planerar för aktiviteterna med alla sexåringar på förskolan. Pedagog 5 säger att de planerar mer för de inköp de behöver göra till uteleken "nu sitter vi och planerar saker vi kan köpa in. Vi ska köpa mycket vattengrejer liksom, och ha till sommaren för förra sommaren var det kokhett. Det var nästan olidligt att vara här." Pedagog 6 upplever att de kan bli bättre på att planera för aktiviteter utomhus med barnen men att det oftast är svårt att genomföra då det är många barn från olika avdelningar utomhus samtidigt. Dessutom säger hen att barnen är väldigt bra på att "sköta det själva" och att de egentligen inte behöver några planerade aktiviteter.

Förskolechefen uppger att ett bra sätt att planera för att vara på gården är att skapa stationer:

Då tycker jag egentligen att man ska ha stationer. För då har man också en överblick, är man klungade i ett och samma hörn så har man inte någon överblick /.../ En station kan till exempel vara att man kan ha förstoringsglas som man kan hålla på med. /.../ Ja det är så jag anser att man ska arbeta med utomhuspedagogik.

Förskolechefen säger även att allt det man kan göra inomhus går att göra på ett lättare sätt utomhus då barnen kan känna sig friare att pröva sig fram.

6.5 Vad påverkar barns inställning till utevistelse

6.5.1 Regnbågen

Vi frågade även vad pedagogerna tror påverkar barnens inställning till utevistelsen. Det blev många olika svar men genomgående sa de att pedagogernas inställning och attityd påverkar dem. Om pedagogerna är positiva påverkas barnen positivt. Pedagog 1 och 2 menar att hur mycket barnen är utomhus hemma med sina vårdnadshavare påverkar vilken inställning de har. Pedagog 1 påpekar trygghet som en bidragande faktor till en positiv inställning. Förskolechefen och Pedagog 1 nämner att det kan vara jobbigt att klä på sig mycket kläder, till exempel vintertid. Som Förskolechefen sa "Alltså om jag var tvungen att gå i ett jättepaket så här, som måndräkt varje dag när jag ska gå ut, så är det inte alltid så kul om jag är 1,5 [år] och är instabil". Vidare menar hen att alla vuxna i barnens närhet i förskolan påverkar barnen och att de måste ha samma synsätt och förhållningssätt. Förskolechefen berättar också om föräldrar som kommer från andra länder som inte går ut när det regnar eller är för mycket sol, vilket även det påverkar barnens inställning. Hen menar att det beror på vad barnen har för intresse, om ett barn älskar att sitta att måla och det inte erbjuds utomhus, drar sig barnet inomhus hela tiden. Och tvärtom, om ett barn älskar att få röra sig fritt utomhus, kan det vara svårt för barnet att sitta still i en ring inomhus. Pedagog 2 menar att det material som finns utomhus påverkar barns inställning, om det finns spännande material lockar det barnen att vilja gå ut.

Barnen har generellt sett en positiv inställning till att gå ut enligt Pedagog 1. Om ett barn inte tycker om att gå ut kan det vara svårt att veta varför, men att de alltid går ut ändå. Pedagog 2 anser också att alla barn är väldigt positiva och att det händer enstaka gånger att ett barn inte

vill gå ut då det är upptagen med en aktivitet inomhus. Frihetskänslan är det som påverkar barnens inställning tror Pedagog 3 och upplever att de flesta barn gillar att vara utomhus.

Pedagogerna tycker att barnen har lämpliga kläder för olika väder. Pedagog 1 säger att det är ett välbeställt område förskolan ligger i och att de skulle kunna säga till vårdnadshavarna att köpa nya om det saknas kläder. Om det saknas något klädesplagg för något barn finns det extrakläder att låna berättar Pedagog 2.

6.5.2 Hallonbåten

Pedagogerna upplever att de flesta barnen tycker om att vara utomhus och att de har roligt. På frågan vad som kan påverka barns inställning svarar Pedagog 6 ”Det kan ju vara rädsla för att de aldrig varit ute. För det ser vi ju det att många barn, eller många föräldrar dom håller sig inomhus med sina barn, dom går inte ut i onödan”. Alla i arbetslaget säger att det är deras roll att motivera barnen och stötta dem om barnen känner sig otrygga. Pedagog 4 anser att hur pedagogerna samtalar om utevistelsen samt vilken känsla de utstrålar kring det påverkar barnen och att det därför är viktigt att inte agera negativt. Hen säger också att vädret spelar roll för barnens inställning men att vad som anses som ”dåligt väder” också kan vara en motivation, som när första snön kommer eller när det ösregnar på sommaren. Pedagog 6 anser att om barnen påverkar varandra är det de barn som tycker det är roligt att gå ut som påverkar de andra barnen positivt snarare än tvärtom.

Förskolechefen säger:

Det är olika beroende på vad det är för barn. Men självklart kan vi påverka barnen väldigt mycket med vår inställning. Det är med väder. /.../ Det vill springa och vara ute, de tycker det är roligt att vara ute. Ja men tyvärr begränsar vuxna barnen till att vara ute ‘ah nu har vi inte lämpliga kläder’. ‘Nu ska du inte bli smutsig’, det är olika på hur det ser ut. För det kan vara allt från föräldrar och jag hoppas det inte är pedagoger

Pedagog 4 berättar att barnens upplevelser och erfarenheter av att vara i naturen har förändrats under hens yrkesverksamma liv. Hen menar att det idag bor fler barn med utländsk bakgrund i området vilka hen upplever har en annan inställning till utevistelsen än vad de barnen med svensk bakgrund har. Vidare säger hen att barn vars vårdnadshavare är födda utrikes inte har samma vana att vistas i skogen som vi har tradition av att göra i Sverige. Däremot säger Pedagog 4 att det även finns svenska personer som inte vistas i skogen och att hen upplever att nästan alla barn har en god inställning till att vistas utomhus i naturen oberoende av deras ursprung.

Denna generella uppfattning som arbetslaget har kring barnens kläder är att inte alla har kläder som är lämpliga för att vara utomhus i vid alla väder. Pedagog 5 säger:

Nej inte alla barn /.../ Jag tror att det både har att föräldrarna inte vet vad de ska ha för kläder sen tror jag att ekonomin påverkar en hel del, eller jag vet att den gör det på vissa av barnen. Vi försöker liksom varje månadsbrev, jag skriver liksom tänk på kläder efter väder /.../ men det är lättare sagt än gjort.

De tror att de flesta vårdnadshavare gör sitt bästa genom att köpa kläder de tror är bra. Vidare berättar pedagogerna att en del av barnen har trasiga och/eller för små kläder vilket gör att det inte blir kul att vara utomhus. För barn som inte har tillräckligt bra kläder på förskolan brukar

de försöka lösa det genom att låna av andra barn eller använda kläder som barn som slutat på förskolan lämnat. Pedagog 6 säger att:

Men ibland skulle jag önska att de kunde gå en utbildning i samband med att de börjar på förskolan och få lära sig vilka kläder som går att använda. För barnen får på sig vantar där dom inte kan greppa om leksaker och då är det inte roligt att vara ute.

6.6 Gården och närmiljön

6.6.1 Regnbågen

Informanterna tycker att gården idag är stor och varierad och har bland annat gräs, sand, asfalt, buskar och träd. Terrängen är varierad och har olika nivåer, vilken de anser är bra. Pedagog 2 anser att för de små barnen är gården stor och den gör dem tillfredsställda. Förskolechefen gillar att det finns små ensliga ytor där barnen kan gömma sig på/i. Pedagog 2 tycker om att det finns växtlighet och småkryp man kan utforska tillsammans. Att gården är uppdelad i tre delar är Pedagog 1 kluven till, det kan vara bra att ha det uppdelat då det kan vara en trygghet, men samtidigt kan gården ibland vara för uppdelad. Medan Pedagog 2 tycker att det är bra att gården är uppdelad i tre delar då varje del är speciell på sitt sätt.

Pedagog 1 berättar:

Nej just i detta närområde så känner inte jag att det finns något jätte upphetsande att släppa iväg barnen till. Vi har ju parken vi kan gå till där, men det är ju en stor gräsyta i princip. Men nu håller dom på att bygga där uppe, så jag vet inte om man ska gå dit nu.

Alla pedagoger säger att de inte lämnar gården på grund av att barngruppen är för stor och att det är svårt att komma iväg för att de känner att de inte kan ha kontroll på barngruppen. Det blir då en bristande säkerhet menar Pedagog 2. Pedagog 3 berättar att de inte får in någon vikarie om någon pedagog är borta och att de har fullt upp så att de inte kan lämna gården. För längesedan då barngruppen var mindre gick de på utflykt till en skog lite längre bort, berättar pedagogerna.

Förskolechefen säger att möjligheterna att utforma pedagogiska aktiviteter i närområdet är stora bara man tar dem. Vidare säger hen ” Jag har försökt sätta upp anslag ‘här händer det spännande saker i grannområdet’ men jag tror inte man har nappat riktigt på det”. “Det här blir ju då barnen beroende av vad pedagogerna går igång på”. Pedagog 1 berättar att förr när det var många barn hemma på grund av sjukdom kunde det hända att en pedagog tog med två barn till biblioteket eller en runda runt gården för att plocka upp spadar och skräp, men det gör de inte i dagsläget. Pedagogernas svar på i vilka närmiljöer de vistas i blev bara gården, då de inte går på utflykter.

6.6.2 Hallonbåten

Gården upplevs av alla informanterna som stor och bra. De tycker att det är bra att de har tillgång till den inhägnade skogen och att det finns en grind att stänga så att inte de yngsta barnen går in där. Pedagog 4 upplever dock att det uppstått en viss rädsla hos barnen sedan de satt upp grinden, som att den indikerar att det är farligt där inne. Pedagogerna upplever gården

som varierad och utmanande för barnen. Förskolechefen beskriver den som stor och lummig, att den har många olika nivåer (kuperad) och att det är mycket sol. Pedagog 5 berättar att

Det kan också vara på gott och ont men är man bara ute en avdelning, på kanske bara två pedagoger ute, då kan det vara svårt att ha översyn överallt. Men oftast är det ju flera ute, det är sex avdelningar så det är alltid någon som är ute.

Förskolechefen säger att det inte räcker med att köpa in nya dyra saker till gården för att göra den bättre utan berättar att det är vad vi gör på gården som är det viktiga och säger:

Vad är det för aktiviteter som vi erbjuder barnen, bara det här med spadar, hinkar, gungor och taxibilar. Är det det enda vi erbjuder på gården och ingenting annat, då är det en väldigt fattig gård. Men är vi med barnen och tar ut aktiviteter, tar ut böcker och har bibliotek och verkligen erbjuder samma aktiviteter ute som inne, det är då jag tycker att vi arbetar med, mot visionen som jag anser det här med utomhuspedagogik.

Både pedagogerna och förskolechefen beskriver området som väldigt bra och vackert. De beskriver det som ett område med mycket natur och att de har nära till skog, vattendrag, öppna ängar, koloniområde, en stor lekplats och fotbollsplan. Pedagog 6 säger att det finns väldigt mycket utforskat område och stora möjligheter att utforma aktiviteter. Vidare ger hen uttryck för en vilja att våga sig iväg till alla utforskade områden och gå upp på ett litet berg som finns i närheten. Det är något de brukar göra med 6-årsgruppen ibland men inte vågat göra med den egna barngruppen eftersom de har många småbarn i gruppen. Men uttrycker att det är något som de kunnat genomföra om barngrupperna var mindre. Pedagog 4 önskar att det fanns fler vindskydd i närheten och att det skulle kunna skapa andra möjligheter att använda skogen på ett helt annat sätt än vad de gör nu.

Pedagogerna berättar att de lämnar gården en gång i veckan på en specifik dag. Då går de till skogen, lekplatser, en fotbollsplan i närheten, en stor äng och ibland promenerar de bara runt i området. De säger att de skulle vilja lämna gården lite oftare. Det kräver att de gör det på förmiddagen när alla pedagoger är kvar men att de oftast inte kan det då det är den tiden som de har möten och planeringar.

7 Analys

Under analysavsnittet kommer vi att analysera resultatet utifrån Bronfenbrenners utvecklingsekologiska perspektiv. Vi har valt att kategorisera analysen utifrån de fyra systemnivåerna, Mikro, Meso, Exo och Makro, för att göra det tydligt inom vilka system de olika faktorerna som påverkar barns möjlighet till en meningsfull utevistelse finns.

7.1 Mikrosystem

Andersson (1982) beskriver mikrosystemet som de närmiljöer barnet befinner sig i, det kan vara vårdnadshavare, vänner och förskolan och de påverkar barnets möjliga utveckling. Den viktigaste faktorn för barnets utveckling är dyaden. Vilket Bronfenbrenner (1979) beskriver som relationen mellan barnet och en annan person, exempelvis en vårdnadshavare. Dyaden kan se ut på många olika sätt men den som Bronfenbrenner beskriver som den mest avgörande är den primära dyaden. I förhållande till att barnet ska få en så meningsfull och lärorik utevistelse som möjligt blir inställningen till utevistelsen hos vårdnadshavare, pedagoger, barn och andra människor i barnets närmiljö betydelsefull. Vi kan se att alla vårdnadshavare anser sig ha en positiv inställning till utevistelse idag och de även har med sig positiva erfarenheter från barndomen. Även pedagogerna berättar att de har med sig en positiv inställning till utevistelse. Moshtat (2007) menar att barnen lär sig av de vuxna i sin omgivning och för att barnen ska få en positiv inställning till utevistelse krävs det att de vuxna har det. Pedagog 2 anser att hans positiva erfarenhet av utevistelse från sin barndom har bidragit till den positiva inställningen idag. Pedagogerna på båda förskolorna anser att deras inställning till utevistelsen påverkar barnen och att det därför är viktigt att vara positiv.

För att bedriva en god utomhuspedagogik menar Dahlgren och Szczepanski (1997) att ämnet bör studeras i sin autentiska miljö. Detta för att få en helhetsbild av hur allting fungerar och för att lära sig med så många sinnen som möjligt (Dahlgren & Szczepanski, 1997). Szczepanski (2007) skriver att pedagoger som Freinet, Dewey och Montessori belyser vikten av att tidigt i livet få uppleva med sina sinnen. Montessori och Freinet menar att få upplevelse från den autentiska miljön bidrar till att söka mer förståelse och kunskap. Dewey och Key menar vidare att för att en person har fått en teoretisk kunskap om någonting betyder det inte att förståelse finns. De menar att för att få förståelse måste man sätta in fenomenet i den autentiska miljön för att få känna, lukta, se och uppleva det (Szczepanski, 2007). På Regnbågen vistas pedagogerna med barnen på gården. Med vårdnadshavarna vistas barnen till störst del på lekplatser och i parker, en vårdnadshavare uppger att de vistas i skogen. På Hallonbåten vistas pedagogerna med barngruppen på gården, i skogen, på lekplatser, koloniområde samt på en äng. Hemma med vårdnadshavarna får barnen möjlighet att vistas på lekplatser, egen trädgård/innegård och två uppger att de går till skogen. En viktig faktor för att lära sig i naturen menar Moshtat (2007) är trygghet, vilket Pedagog 6 upplever som en viktig del av sitt uppdrag som pedagog när det gäller utomhuspedagogik. Hen menar att många barn som har föräldrar födda utrikes överför rädslor för faror som finns i skogarna i deras hemland. Mårtensson (2011) menar att det är genom att vistas i skogen vi skapar en trygg relation till den. Får barnet en positiv upplevelse av utevistelse tidigt i livet är chansen större att man vistas mer utomhus i vuxen ålder.

Pedagogerna på båda förskolorna uppger att de är utomhus minst två timmar per dag och det blir oftast ännu fler timmar i och med att de går ut på eftermiddagen också. Vilket är en stor del av tiden som barnen tillbringar på förskolan. Alla informanterna på Regnbågen menar att barnen har rätt till en aktiv och medforskande pedagog oavsett miljö under hela dagen. Pedagogerna och barnen har en delad aktivitetsdyad, där båda parter är aktiva och utforskar

tillsammans. Om de dessutom ingår i en primär dyad blir lärtillfället ännu bättre då tryggheten är en viktig faktor för barnets utveckling (Bronfenbrenner, 1979). Det pedagogerna på Hallonbåten uppfattar som sin roll utomhus beskriver det som Bronfenbrenner (1979) kallar för en observationsdyad. De berättar att barnen leker fritt och får ta egna initiativ på gården och att pedagogerna finns där som en hjälpare, om något går fel. De uppger inte att de har en aktiv roll eller är medforskare. En observationsdyad kan vara utvecklande för barnet till en viss del, om kommunikationen och bekräftelsen från den vuxna finns (Bronfenbrenner, 1979) vilket ingen av pedagogerna nämner att de gör. Då utevistelsen på båda förskolorna är en stor del av verksamheten bör den vara lärorik och stimulerande, då förskolans uppdrag (Skolverket, 2010) är att skapa en stimulerande och utmanande verksamhet för barnen. Det ska vara lustfyllt och kreativt. Det behöver inte innebära att hela dagen består av planerade aktiviteter men Szczepanski (2007) menar att för att lärandet ska bli optimalt behöver man reflektera kring vad man har upplevt.

7.2 Mesosystem

Mesosystemet behandlar kontakterna mellan de olika närmiljöerna exempelvis hemmet och förskolan (Andersson, 1982). På en mesosystemnivå kan man se att kommunikationen mellan Hallonbåten och barnens hem fungerar mindre bra. Vårdnadshavarna på Hallonbåten uppger sig ha vetskap om vilka kläder barnen behöver ha på förskolan, vilket skiljer sig från vad pedagogerna upplever. Pedagogerna menar att många barn har för små, trasiga eller "fel" kläder för alla väder. De skickar ut information om vilka kläder som behövs i varje månadsbrev, vilket de inte upplever hjälpa. Vad det beror på avslöjar inte resultatet. Pedagogerna tror att anledningen till att barnen inte har lämpliga kläder kan bero på okunskap hos vårdnadshavarna men även att de ekonomiska förhållandena inte är goda i stadsdelen. Vilket statistisk från Göteborgs stad (2014) visar. 19 procent av alla hushåll i området får försörjningsstöd och medelinkomsten är låg i förhållande till andra stadsdelar. Pedagog 6 menar att många vårdnadshavare försöker köpa kläder som de tror är bra, men att det oftast blir fel och att de då inte har råd att köpa nya mer lämpliga kläder. Den bristande kommunikationen mellan vårdnadshavarna och pedagogerna kan få konsekvenser för barnen (Andersson, 1982) då de till exempel har för små kläder, vilket gör att det kan vara svårare att leka utomhus som i sin tur hämmar dem till att utvecklas.

På Regnbågen kan man utläsa att de flesta vårdnadshavarna anser sig ha god kunskap om vilka kläder deras barn behöver och pedagogerna upplever att barnen har lämpliga kläder. Vidare säger pedagog 1 att om det skulle saknas ett klädesplagg för ett barn pratar de med vårdnadshavarna om det, så löser de problemet. Kommunikationen och relationen på Regnbågen mellan pedagoger och vårdnadshavare är god då båda parter har samma syn på hur det fungerar med kläderna. Det ekonomiska förhållandet i stadsdelen är god och det är 2 procent av alla hushåll som har försörjningsstöd (Göteborgs stad, 2014). Vilket visar på att det är skillnad mellan vårdnadshavarnas förutsättningar på de båda förskolorna och kan vara en förklaring på varför det är skillnad på pedagogernas syn på om barnen har lämpliga kläder eller inte.

Primära dyader är de dyader som påverkar barns utveckling mest (Bronfenbrenner, 1979). Det är med stor sannolikhet att vårdnadshavare och barnet i familjen ingår i en primär dyad då de tillbringar mest tid med varandra. De intressen och erfarenheter vårdnadshavarna har gett barnet, kommer att påverka barnet även när det är på förskolan. Då Bronfenbrenner (1997) menar att relationen mellan två individer som ingår i en primär dyad sitter i både tankar, känslor och påverkar agerandet även vid frånvaro av varandra. Får då barnen med sig en god

erfarenhet samt en god inställning till att vara utomhus från hemmet, vilket svaren på enkäterna visar, kommer det finnas med barnet när det går ut tillsammans med pedagogerna på förskolan.

Studien visar att både vårdnadshavare och pedagoger tar sig tid att gå ut med barnen på båda förskolorna. Resultatet visar även att de vuxna som barnen har omkring sig har en god erfarenhet och inställning till utevistelsen. Alla vuxna i studien uppger även att de tror att alla barn tycker det är kul att vistas utomhus. Vilket kan tyda på att samarbetet mellan barnets närmiljöer är god. Eftersom att barnet får med sig goda förutsättningar för en meningsfull utevistelse från båda närmiljöerna. Andersson (1982) menar att när närmiljöerna har en positiv relation påverkar det barnens utveckling positivt. En annan faktor som tyder på att relationen mellan vårdnadshavare och pedagoger på Regnbågen är god är att en vårdnadshavare uppger att hen litar på att pedagogerna tar sitt ansvar angående antalet timmar de vistas utomhus på förskolan. I övrigt uppger hälften av vårdnadshavarna på båda förskolorna att de vet hur mycket deras barn vistas utomhus under en dag på förskolan.

7.3 Exosystem

Är det system som påverkar barnet indirekt och kan vara till exempel personaltäthet eller barngruppens storlek (Andersson, 1982). På exosystemnivå ser vi att båda förskolorna anser att de skulle kunna utföra mer aktiviteter utanför förskolans område om barngrupperna var mindre. Barngruppens storlek har varit avgörande i det avseende att pedagogerna på Regnbågen inte går iväg utanför gården med sin barngrupp av säkerhetsskäl medan pedagogerna på Hallonbåten ändå går iväg en gång i veckan. De på Hallonbåten önskar att barngruppen var mindre så de kunde utforska nya områden som det är svårt att besöka med många barn i låg ålder. Att pedagogerna på Regnbågen inte lämnar gården och utforskar närmiljön ger barnen mindre chans till att vistas i olika naturmiljöer. Möjligheterna att utforska närmiljön kring Regnbågen är inget som pedagogerna ser som stora, de berättar att det som finns i området är sådant som redan finns på gården och ser därför ingen mening med att lämna den. Förskolechefen säger däremot att det finns alla möjligheter att utforma pedagogiska aktiviteter i området bara man tar dem. Barngruppens storlek och pedagogernas bild av närmiljön begränsar barnens möjligheter till varierad utemiljö och upplevelse av naturen. Mårtensson (2011) belyser vikten av att få en relation till naturen i tidig ålder för att kunna behålla den relationen senare i livet. För att barnen på förskolan ska få möjlighet till en varierad utemiljö är det upp till pedagogerna att ge dem dessa möjligheter. Hallonbåtens pedagoger ger barngruppen möjlighet till olika sorters utemiljöer genom att gå på utflykt en gång i veckan. Detta kan skapa stora chanser till att barnen får en positiv relation till naturen idag och senare i livet.

På Regnbågen genomsyrar förskolechefens pedagogiska ledarskap pedagogernas förhållningssätt och syn på sin pedagogiska roll utomhus. Alla informanterna på förskolan anser att barnen ska möta aktiva och medforskande pedagoger oavsett om de är inomhus eller utomhus. Vilket stämmer överens med förskolans läroplan (Skolverket, 2010) som säger att barnen ska möta en stimulerande miljö både inomhus som utomhus. På Hallonbåten kan vi se en skillnad i förskolechefens och pedagogernas syn på sin roll när de är utomhus med barnen. Förskolechefen anser att pedagogerna ska vara aktiva och göra saker med barnen och inte sitta och samtala med varandra. Pedagogerna uppger att deras roll är att finnas till hand om någonting händer, om barnen skadar sig eller behöver hjälp att lösa en konflikt. De nämner inget om att vara aktiv i barnens görande som förskolechefen säger. Hur pedagogerna

förhåller sig till barnen och hur de ser på sitt uppdrag skapar möjligheter och begränsningar för barnens utveckling och lärande (Andersson, 1982).

En annan faktor som påverkar barns möjlighet till en meningsfull utevistelse på Exosystemnivå är att pedagogerna på båda förskolorna är osäkra på läroplanen. Verksamheten ska planeras utifrån de mål som står i läroplanen för förskolan (Skolverket, 2010) och att barnen har rätt att få ta del av en stimulerande verksamhet även utomhus. Pedagogerna på Regnbågen nämner att några läroplansmål som de upplever tillämpningsbara utomhus är matematik, motorik, sociala relationer och kroppsuppfattning. Pedagog 3 tror att de uppfyller många av läroplansmålen omedvetet, genom det de gör på gården tillsammans med barnen. Hallonbåtens pedagoger säger att genom utevistelse kan man uppnå läroplansmål som förbättrad grovmotorik och sociala relationer, att barnen får lära känna närområdet och hälsoaspekter. Pedagog 5 tycker att utemiljön ska vara en tillgång för alla barn. Att pedagogerna är osäkra på läroplansmålen och enbart kan räkna upp några få gör att många andra mål som barnen ska utvecklas emot inte arbetas med i den autentiska miljön. Exempelvis hållbar utveckling som ingen av pedagogerna nämner. I och med detta får barnen i mindre utsträckning möjligheter till upplevd kunskap genom sinnliga erfarenheter. Vilket Szczepanski och Dahlgren (1997) menar är en viktig del i av att få förståelse för något. Bristen på kunskap om läroplansmålen kan tolkas som en brist i lärarutbildningen och/eller det pedagogiska ledarskapet från förskolechefen.

För många barn kan det bli många timmar på förskolan per dag och det blir då upp till pedagogerna att ge barnen möjlighet till att vistas utomhus då inte vårdnadshavarna har möjlighet till det. En vårdnadshavare på Regnbågen berättade att hen inte hinner med att vara utomhus på veckorna och tycker att det är viktigt att barnet får vara utomhus på förskolan. Familjernas förutsättningar ekonomiskt och tidsmässigt påverkar barnen utifrån exosystemet. Ett annat exempel på det är att pedagogerna på Hallonbåten vittnar om att många vårdnadshavare har svårt att köpa nya och lämpliga ytterkläder då det är dyrt. Vilket är troligt eftersom arbetslösheten är hög och den årliga inkomsten låg i området. Att barnen har kläder som håller dem torra och varma, är en viktig faktor för att barnen ska kunna hålla sig fokuserad på de aktiviteter de deltar i utomhus (Brügge, 2011).

7.4 Makro

Vid en analys på makrosystemnivå försöker man hitta de normer och värden som är förgivettagna i vårt samhälle, exempelvis synen på förskolans uppdrag. Vad vi kan se i vår studie saknas utomhuspedagogik i utbildningen då få av våra informanter inte verkar ha en klar bild av vad det är. Det är bara förskolechefen på Hallonbåten som har utbildning i ämnet. Pedagog 5 säger att hen saknar det i utbildningen och önskar att det skulle ingå mer i den. Samtidigt anser förskolechefen på Regnbågen att det inte finns någon utomhuspedagogik, utan enbart pedagogik. Att utomhuspedagogik saknas i utbildningen ligger på Makrosystemnivå då utbildningen formas av politiker utifrån den syn samhället har på utbildning. Värderas inte utevistelsen och de möjligheter som den kan skapa för ett meningsfullt lärande kommer inte utbildningen präglas av den synen. Brügge och Szczepanski (2011) menar att pedagogerna måste känna sig trygga, ha kunskap och erfarenhet av hur utomhuspedagogiken kan användas för att den ska bli meningsfull för barnen. Om då pedagogerna inte har kunskap från utbildningen blir det svårare för dem att känna trygghet.

En allmän uppfattning bland Pedagogerna på Hallonbåten är att det är extra viktigt för dem att vara utomhus med barnen på förskolan då de inte tror att de är det i stor utsträckning hemma.

Pedagog 4 berättar att det beror på att många av barnen har utländsk bakgrund och att de inte har samma inställning och vana som personer födda i Sverige har till att vistas i naturen, något som Moshtat (2007) också skriver. Moshtat menar att personer med utländsk bakgrund ofta har dålig erfarenhet av att vistas i skog och natur då det är förenat med fara för farliga djur eller då det har varit en plats där de tidigare sökt skydd under exempelvis krig. Dock visar resultatet från enkäterna att oavsett vart vårdnadshavarna växt upp anser alla att de har en positiv erfarenhet till att vara utomhus och att de är utomhus med sina barn. Antalet timmar de är utomhus verkar inte avgöras av vilket land vårdnadshavaren är född i. Ser vi på resultatet på Hallonbåten skulle vi kunna dra en parallell mellan uppväxtort och antal timmar de är utomhus. Då de båda personerna som är uppväxta i Irak är utomhus färre timmar än de som är uppväxta i Sverige och Italien. En jämförelse mellan vårdnadshavarna på Regnbågen och Hallonbåten visar att det inte är någon skillnad på antalet utomhustimmar beroende på var man är uppväxt. Då vi fått in få enkätsvar är det här inte en generell bild av vad alla vårdnadshavare på förskolorna upplever men kan ge en bild av hur det kan se ut.

Att det är nyttigt att vara utomhus är en norm som råder i samhället (Lisberg Jensen, 2011) vilket studiens resultat även visar. Både pedagoger och vårdnadshavare beskriver att de tycker det är viktigt att vara utomhus för att barnen ska vara friska och pigga och det är ingen som nämner att det kan finnas risker med att vistas utomhus. Den enda som nämner någonting om det är pedagog 5 som säger ”Vi ska köpa mycket vattengrejer liksom, och ha till sommaren för förra sommaren var det kokhett. Det var nästan olidligt att vara här.” Hård af Segerstad et al. (2014) menar att det kan vara en fara för barn att vistas i solen, på grund av att de har tunnare hud och är känsligare för att bränna sig. För att förebygga detta menar författarna att det är viktigt att vistas i skuggiga områden. Vidare menar författarna att det i tätbebyggda områden med hård trafik i närheten är det stor risk att andas in luftförorenad luft. Buller är ytterligare en riskfaktor att bli utsatt för i stadsmiljöer menar Länsstyrelsen (2010) och det är något som kan orsaka konsekvenser för barnens lärande och utveckling då buller kan orsaka koncentrationssvårigheter. Hård af Segerstad et al. (2014) samt Mårtensson et al. (2011) menar att det därför är viktigt att de som planerar staden har barns hälsa i åtanke vid nybyggnationer.

8 Diskussion

Under detta avsnitt kommer vi att diskutera genomförandet av studien i en metoddiskussion. Vidare kommer vi att diskutera resultatet utifrån vårt problemområde och syfte med utgångspunkt i våra frågeställningar i resultatdiskussionen. Vi kommer även att reflektera över studiens relevans för förskolläraryrket samt hur en vidare forskning på området skulle kunna se ut. I slutsatsen kommer vi nämna de viktigaste faktorerna från resultatet.

8.1 Metoddiskussion

Genomförandet av studien har gett oss tillräckligt med data att analysera. Genom att utforma en intervjuguide som stöd för intervjusamtalen med pedagoger och förskolechefer gav det oss en god hjälp för att få svar på våra frågor. Som komplement till intervjuerna genomförde vi en enkät som vi gav till vårdnadshavarna. Tillsammans har båda metoderna gett oss möjlighet att få ta del av viktiga faktorer för barns möjlighet till en meningsfull utevistelse från olika synvinklar. Fallstudie som metod har passat bra för studiens syfte och skapat en djupare förståelse för de båda förskolornas arbetssätt och förutsättningar för utevistelsen.

Vår kompetens inom området kunde ha varit högre innan vi skapade enkät- och intervjuguiderna. Det vi gjorde var att vi läste tidigare forskning först, utan att skriva ner det, för att sedan utforma guiderna. Det som vi kunde ha gjort annorlunda var att först skriva ner all tidigare forskning, för att sedan kunna utforma guiderna och ha möjlighet att ta upp allt av vikt för studien.

Bortfallet var obefintligt när det gäller intervjusamtalen, alla som valt att delta i studien medverkade och vi kunde genomföra alla intervjuer under en veckas tid. Vilket för oss var väldigt tacksamt då det gav oss mer tid att bearbeta materialet. När det gäller enkäterna var bortfallet stort. Det var endast tio vårdnadshavare av 31 som svarade på enkäten, fem från varje förskola. Vilket gör att resultatet inte är generaliserbart. Resultatet från enkäterna har ändå gett oss en liten inblick i hur vårdnadshavarna ser på utevistelsen samt vilka erfarenheter de har. För att fått in fler svar på enkäterna hade vi istället för att hänga upp den på barnens hyllor, kunnat vara på plats och muntligt berätta om studiens syfte för vårdnadshavarna och deras viktiga bidrag. Det var inte genomförbart då det skulle innebära att vi skulle behöva vistas på förskolan flera dagar i rad för att hinna träffa alla vårdnadshavare. Det fanns inte tid för det i vårt upplägg för studien. Ett annat alternativ för att få vårdnadshavarnas tankar om utevistelse och deras erfarenheter vore att genomföra intervjuer med dem, men det skulle vara ett alldeles för tidskrävande projekt då vårdnadshavarna är många och vi ville få ta del av alla vårdnadshavares tankar i studien.

I transkriberingen av intervjuerna valde vi att ta bort fyllnadsord för att vi ansåg att det inte var till någon vikt för vår studie, då vi enbart ville plocka ut meningen av det som sades i samtalet. En risk med att inte skriva ut fyllnadsord och pauser i transkriberingen är att det lätt går att missa den egentligen meningen i berättelserna. Vi anser dock att genom att vi transkriberade de intervjuer vi själva genomfört kunde vi ändå återskapa meningen i det informanten sa (Kvale & Brinkmann, 2009).

Vårt val av metod har gett oss ett material där vi fått möjlighet att svara på studiens frågeställningar. Det insamlade materialet kändes i början stort men det har trots det gett oss möjlighet att plocka ut det viktigaste allt eftersom studien fortskridit.

8.2 Resultatdiskussion

Syftet med vår studie var att se vilka faktorer som påverkar barns möjligheter till en meningsfull utevistelse samt se i vilka systemnivåer enligt Bronfenbrenners utvecklingsekologiska perspektiv dessa går att finna. För att besvara vårt syfte har vi med hjälp av intervjuer och enkäter tagit reda på vilka dessa faktorer är.

Genom resultatet har vi funnit att alla vårdnadshavare och pedagoger har positiva erfarenheter från sin barndom och inställning idag till utevistelse. Vilket är en viktig faktor för att barnet ska få en positiv inställning till utevistelsen (Moshtat, 2007). Bronfenbrenner (1979) menar att barnets möjliga utveckling och lärande påverkas av den *primära dyaden* barnet har till vårdnadshavare och pedagoger och därmed är deras positiva inställning viktig för att förmedla en god bild av utevistelse till barnen (Mikrosystem).

Dahlgren och Szczepanski (1997) menar att utomhuspedagogik bedrivs när individerna tillsammans reflekterar och utforskar naturens material, i den autentiska miljön. Vi anser att barnens förutsättningar på Hallonbåten för en stimulerande, utvecklande och utmanande utevistelse är stora, då gården är varierad och de har tillgång till en inhägnad skog på gården. Utifrån pedagogernas berättelser utförs inga planerade aktiviteter på gården och de berättar att deras roll på gården är att finnas till hand om någonting händer. I närområdet kring förskolan finns det stora möjligheter att utforma pedagogiska aktiviteter, något de gör på sin utflyktsdag en gång i veckan. Att exempelvis Pedagog 5 inte ser vistelsen på gården som utomhuspedagogik kan tyda på att de inte ser på gården som en pedagogisk miljö att planera inför. Utan de utnyttjar den för fri lek och för att skapa en lugnare miljö då de uppger att de har det trångt inne på avdelningen.

Regnbågen har även de en gård som är varierad men utnyttjar inte heller den genom att planera aktiviteter. Däremot uppger de att de är aktiva pedagoger som är lyhörda inför det barnen intresserar sig för. De utnyttjar inte närområdet utanför gården, utan anser att gården är tillräckligt stimulerande för den barngrupp de har och att när barnen blir äldre får de möjlighet att besöka skogen. Ser vi då i förhållande till vilka platser vårdnadshavarna är utomhus med sina barn som går på Regnbågen kommer inte de här barnen att möta skogen i någon större utsträckning, då det enbart är en vårdnadshavare som uppgett att de brukar vistas i skogen. Vad som finns i närområdet, på gården och pedagogernas inställning till att utforska möjligheterna på dessa platser är en betydelsefull faktor för barnets möjlighet att på ett meningsfullt sätt möta olika utemiljöer (Mikrosystem). Vilket Mårtensson (2011) menar är betydelsefullt för barn att uppleva för sin framtida relation till skog och natur.

Vi frågar oss om barnen får en meningsfull utevistelse på förskolan? På Hallonbåten får barnen vistas mycket tid utomhus, men får inte utmaning och stimulans från pedagogerna i så stor utsträckning. Samtidigt får de erfarenheter av att vistas i olika naturmiljöer, vilket inte barnen på Regnbågen får. De får istället stimulans och utmaningar från deras pedagoger på gården. Vad det beror på verkar avgöras i pedagogernas förhållningssätt och planeringen av aktiviteter. På Regnbågen kan vi se att förskolechefen och pedagogernas syn på pedagogernas roll stämmer överens, vilket kan tyda på att förskolechefens pedagogiska ledarskap har genomtyrat verksamheten. Dessutom har förskolechefen arbetat på förskolan i 15 år och hunnit etablera en gemensam barn- och kunskapssyn tillsammans med pedagogerna. På Hallonbåten skiljer sig synen på pedagogens roll åt både mellan pedagogerna men också gentemot förskolechefen. Anledning till detta kan bero på att de har olika utbildningar, men även på grund av att förskolechefen har bytts ut flera gånger sedan avdelningen startade för

fem år sedan. Den nya förskolechefen är den enda av studiens informanter som har utbildning i utomhuspedagogik och hen har en tydlig bild av hur det kan användas i verksamheten. Något som förhoppningsvis kommer att spegla av sig på pedagogerna ju längre de arbetar tillsammans eftersom det ger barnen en stor möjlighet att erövra kunskap kring ett ämne i dess autentiska miljö. Alltså blir en annan viktig faktor att förskolans pedagogiska ledning fungerar bra (Exosystem), då det är förskolechefen som ansvarar för att barn får utvecklas i en god miljö (Skolverket, 2010).

Vi har funnit avgörande faktorer i alla systemnivåer och även sett hur de påverkar varandra. Ett sådant exempel är att vi på en Makronivå kan se att normer som exempelvis att personer med utländsk bakgrund inte vistas i naturmiljöer, på samma vis och i lika stor utsträckning som personer födda i Sverige. Vi kan se att den normen har påverkat pedagogerna på Hallonbåten och förskolechefen på Regnbågen, de berättar att vårdnadshavare med utländsk bakgrund inte är utomhus med sina barn, vilket de i sin tur tror kan påverka barnens inställning till utevistelsen. Något som vårdnadshavarnas svar på enkäterna inte bekräftar, då alla uppger att de är utomhus. Vi kan inte se någon skillnad i svaren beroende på i vilket land de har växt upp. Som vuxen i barns närmiljöer (Mikrosystem) är det viktigt att tänka på vad man säger och förmedlar till barnen då den *primära dyaden* påverkar barns utveckling och lärande (Bronfenbrenner, 1979). Det är de vuxna som ska agera förebilder för barns förståelse för de mänskliga värdena då barn lär sig av konkreta upplevelser (Skolverket, 2010). Om pedagogerna har en föreställning om att personer med utländsk bakgrund inte är utomhus med sina barn, kan det spegla av sig i deras bemötande med de barn och vårdnadshavare som har utländsk bakgrund. Bemötandet kan vara avgörande för den relation som barnets närmiljöer har med varandra (Mesosystem), exempelvis vid kontakten mellan pedagoger och vårdnadshavare angående lämpliga kläder på förskolan.

Pedagogerna på Hallonbåten upplever att det finns en del barn på avdelningen som inte har kläder som är lämpliga för alla väder. De tror att det kan bero på vårdnadshavarnas okunskap eller deras ekonomiska förutsättningar. Dock visar resultatet från enkäterna att vårdnadshavarna anser sig ha vetskap om vilka kläder som behövs. Pedagogerna har försökt nå ut till vårdnadshavarna med information om vilka kläder som behövs för årstiden via deras månadsbrev. De upplever dock inte att vårdnadshavarna har tagit till sig informationen då situationen inte förbättras. Vad det beror på kan vi inte utläsa i resultatet. Vi kan tänka oss att det har med bristande kommunikation att göra, då det antagligen inte blir tydligt i månadsbrevet vem eller vilka som har olämpliga kläder eller vad som anses vara "bra" kläder. För att barnets utveckling under utevistelsen ska bli så bra som möjligt, behöver de rätt kläder så de inte fryser eller blir blöta. Brügge (2011) menar att om barnet behöver fokusera på känslan av att vara kall eller våt, försvinner koncentrationen från den pågående aktiviteten. Det blir därför viktigt att kommunikationen mellan barnets närmiljöer fungerar (Mesosystem) så att barnen kan bli försedda med rätt kläder, för att utevistelsen ska bli meningsfull. Enligt pedagogerna på Regnbågen har barnen på förskolan lämpliga kläder och de upplever att vårdnadshavarna har kunskap om vad som behövs, vilket även enkätsvaren bekräftar.

Vi finner det intressant att det inte är någon av informanterna i studien som tar upp de möjligheter som finns med att arbeta med hållbar utveckling i utomhuspedagogiken, i och med att det är någonting som vår litteraturgenomgång påpekar är en viktig del av förskolans uppdrag. Förskolan har en viktig roll som ett första steg i en människas liv att förstå hur vi tillsammans kan arbeta för en hållbar framtid (Engdahl et al. 2012). Att inte någon av de intervjuade har nämnt hållbar utveckling kan bero på olika saker. Det kan vara att det saknas i utbildningen för förskollärare och barnskötare, något vi själva anser att det gör i vår

utbildning. Det kan också vara på grund av att pedagogerna inte anser att det är till någon stor vikt i deras verksamhet. Hållbar utveckling är enligt Engdahl et al. (2012) en viktig del av läroplanen och med tanke på att ingen av pedagogerna känner sig säkra på läroplanen och vilka mål de kan arbeta med utomhus, är det inte konstigt att ingen nämner uppdraget om hållbar utveckling. Dahlgren och Szczepanski (1997) menar att barnen behöver erfara och samverka med naturen för att få en förståelse för hur människan påverkar naturen och för att vilja vårda den. För att verka för en hållbar framtid menar Ärlemalm-Hagsér (2012) att det inte räcker med en förståelse för människan och naturens påverkan på varandra. Utan att barnen behöver känna ett aktivt medborgarskap genom att reflektera över ojämlikhet, miljöproblem och engagemang i samhället tillsammans med andra. Barnen behöver känna att deras kompetens och åsikt är viktig i ett kollektivt sammanhang. Pedagogens roll blir därför en viktig faktor i barnens förståelse för en hållbar utveckling. Uppdraget blir därför att diskutera tillsammans med barnen om miljöfrågor samt lära dem respektera naturen i sitt vardagliga liv (Skolverket, 2010).

För oss var det chockerande när vi insåg att ingen av pedagogerna kände sig säkra på vilka läroplansmål de faktiskt kan arbeta med utomhus, trots att fyra av de sex medverkande pedagogerna är utbildade förskollärare eller lärare. Vår förhoppning är att de är osäkra på läroplanen av den anledningen att de normalt sett planerar för verksamheten inomhus och inte är vana att arbeta med utomhuspedagogik.

I vår litteraturgenomgång har det tydligt framkommit hur viktigt det är för barnens förståelse av djur och natur, att få erfara i den autentiska miljön. Vilket gör att om barnen inte enbart ska erövra kunskap, utan även skapa en förståelse och förtrogenhet kring ett fenomen, är det viktigt att låta dem uppleva och lära sig med sina sinnen (Szczepanski, 2007).

Utomhuspedagogik är en bra metod för att få med sig de barn som har svårt att sitta still och koncentrera sig inomhus, då fler sinnen aktiveras och det finns ett obegränsat utrymme för rörelse utomhus (Nelson, 2007).

Studiens resultat blir viktigt för att inspirera förskolor till förståelse av vikten med utomhuspedagogik och hur tiden utomhus kan användas på ett meningsfullt sätt, eftersom mycket tid spenderas utomhus. Studien ger också en bild av hur förutsättningarna för detta kan skilja sig åt beroende på vart förskolan ligger, en kunskap som inte är generaliserbar men relaterbar till den egna verksamheten. Vidare kan studien fördjupas genom intervjusamtal med barnen på förskolan för att få deras perspektiv på utevistelsen, men även genom att studera fler förskolor med andra förutsättningar och pedagogisk inriktning. Nu i efterhand kan vi se brister i vår studie. Det hade även varit intressant att ta reda på mer om hur pedagogerna och förskolechefen ser på uppdraget att arbeta med hållbar utveckling på förskolan, och då i samband med utevistelsen.

8.3 Slutsats

Det är många faktorer som påverkar barnens möjligheter till en meningsfull utevistelse. Vår studies resultat visar på att de viktigaste faktorerna är de vuxnas inställning till utevistelse, närområdets förutsättningar, förskolechefens pedagogiska ledarskap, att barnen har bra kläder som håller dem torra, varma och rörlig, att pedagogerna har en aktiv roll med barnen samt att pedagogerna är medvetna om läroplanens mål och hur de kan arbeta med dem utomhus. Vi kan se att möjligheterna och förutsättningar skiljer sig åt mellan de båda förskolorna. När det gäller närområdets utbud av skog och natur spelar stadsdelens utformning roll för vilka miljöer barnen får uppleva. Även om det inte finns mycket skog och natur att ta tillvara på i centrum blir pedagogernas inställning till närområdet en avgörande faktor för vilka möjligheter som utnyttjas, då det går att hitta på aktiviteter utanför gården även i stadsmiljö. Den viktigaste och mest avgörande faktorn för hur barnen får utvecklas och lära sig utomhus är pedagogernas förhållningssätt till läroplanen och de mål som de kan arbeta med under utevistelsen.

9 Referenslista

- Andersson, B-E. (1982). *Utvecklingsekologi: en teoretisk referensram till studiet av mänsklig utveckling*. Stockholm: Barnpsykologiska forskningsgruppen, Inst. för pedagogik, Högsk. för lärarutbildning.
- Andersson, B-E. (1986). *Utvecklingsekologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development- experiments by nature and design*. Cambridge, Massachusetts...: Havard Univ. Press.
- Brügge, B. & Szczepanski, A. (2011). Pedagogik och ledarskap. I B, Brügge, M. Glatz & K. Sandell (Red.), *Friluftslivets pedagogik - En miljö- och utomhuspedagogik för kunskap, känsla och livskvalitet* (s.25-52). Stockholm: Liber AB.
- Brügge, B. (2011). Varm, torr, mätt och glad. I B, Brügge, M. Glatz & K. Sandell (Red.), *Friluftslivets pedagogik - En miljö- och utomhuspedagogik för kunskap, känsla och livskvalitet* (s.53-74). Stockholm: Liber AB.
- Dahlgren, L-O. & Szczepanski, A. (1997). *Utomhuspedagogik-Boklig bildning och sinnlig erfarenhet: Ett försök till bestämning av utomhuspedagogikens identitet*. Linköping: Linköpings universitet.
- Engdahl, I., Karlsson, B., Hellman, A. & Årlemalm-Hagsér, E. (2012). *Lärande för hållbar utveckling - är det något för förskolan, eller? Rapport om OMEP:s projekt Lärande för hållbarhet i praktiken*. Stockholm: Svenska OMEP. Hämtad från: http://www.svenskaomep.org/se/uploads/files/esdboken_hemsidan.pdf
- Eriksson-Zetterquist, U. & Ahrne, G. (2011). Interjvuer. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 36-57). Stockholm: Liber AB.
- Folkhälsoinstitutet (1999). *Hoppetossor & vildbasar*. (3. uppl.) Stockholm: Folkhälsoinstitutet.
- Grahn, P. (2007). Barnet och naturen. I L-O. Dahlgren, S. Sjölander, J-P. Strid & A. Szczepanski (Red.) *Utomhuspedagogik som kunskapskälla - Närmiljö blir lärmiljö* (s. 55-104). Lund: Studentlitteratur.
- Göteborgs stad stadsledningskontoret (2014). *Göteborg* [PowerPoint-presentation]. Hämtad 5 maj, 2015, från Göteborgs stads hemsida <http://www4.goteborg.se/prod/G-info/statistik.nsf>
- Hwang, P. & Nilsson, B. (2003). *Utvecklingspsykologi*. Stockholm: Natur och kultur.
- Hård af Segerstad, L., Stroth, E., Östergren, P-O. & Jakobsson, K. (2014). *Barn, miljö och hälsa. En rapport från Skåne, Blekinge och Kronobergs län 2013*. Utgiven av: Region Skåne, Landstinget Kronoberg, Landstinget Blekinge, Länsstyrelserna i Skåne, Kronoberg och Blekinge. Hämtad från: <http://www.vetenskaphalsa.se/utemiljon-pa-manga-forskolor-kan-bli-battre/>
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

- Lantz, A. (1993). *Intervjumetodik- Den professionellt genomförda intervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lisberg Jensen, E. (2011). Humanekologiska perspektivet på barns naturkontakt. I Fredrika Mårtensson, Ebba Lisberg Jensen, Margareta Söderström, Johan Öhman (Red.) *Den nyttiga utevistelsen? - Forskningsperspektiv på naturkontaktens betydelse för barns hälsa och miljöengagemang* (s. 15-24). Stockholm: Naturvårdsverket. Rapport 6407.
- Länsstyrelsen i Västra Götalands län (2010). *Bygger vi bra med hänsyn till buller? Uppföljning av två byggprojekt i Göteborgs kommun*. Göteborg: Länsstyrelsen i Västra Götalands län - Samhällsbyggnadsenheten och miljöskydds-enheten. Hämtad från:
<http://www.lansstyrelsen.se/vastragotaland/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/2010/2010-47.pdf>
- Merriam, S.B. (1994). *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.
- Moshtat, Y. (2007). *Med andra ögon - Naturmöten med invandrare*. Stockholm: Naturvårdsverket. Rapport 5808. Hämtad från:
<http://www.naturvardsverket.se/Nerladdningssida/?fileType=pdf&pid=3412&downloadUrl=%2FDocuments%2Fpublikationer%2F620-5808-1.pdf>
- Mårtensson, F. (2011). Miljöpsykologiska perspektiv på barns naturkontakt. I F. Mårtensson, E. Lisberg Jensen, M. Söderström, J. Öhman (Red.) *Den nyttiga utevistelsen? - Forskningsperspektiv på naturkontaktens betydelse för barns hälsa och miljöengagemang* (s.55-81). Stockholm: Naturvårdsverket. Rapport 6407.
- Mårtensson, F., Lisberg Jensen, E., Söderström, M. & Öhman, J. (2011). Sammanfattande syntes. I F. Mårtensson, E. Lisberg Jensen, M. Söderström, J. Öhman (Red.) *Den nyttiga utevistelsen? - Forskningsperspektiv på naturkontaktens betydelse för barns hälsa och miljöengagemang* (s.15-24). Stockholm: Naturvårdsverket. Rapport 6407.
- Nationalencyklopedin [NE]. (2015). *Natur*. Tillgänglig:
<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/natur>
- Nationalencyklopedin [NE]. (2015). *Utomhuspedagogik*. Tillgänglig:
<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/utomhuspedagogik>
- Nelson, N. (2007). Den växande individens hälsa. I L-O. Dahlgren, S. Sjölander, J-P. Strid & A. Szczepanski (Red.) *Utomhuspedagogik som kunskapskälla - Närmiljö blir lärmiljö* (s. 105-118). Lund: Studentlitteratur.
- SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Skolverket (2010). *Läroplanen för förskolan. Lpfö98. Reviderad 2010*. Stockholm: Fritzes. Hämtad från www.skolverket.se
- Stukát, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

- Szczepanski, A. (2007). Uterummet - ett mäktigt klassrum med många lärmiljöer. I L-O. Dahlgren, S. Sjölander, J-P. Strid & A. Szczepanski (Red.) *Utomhuspedagogik som kunskapskälla - Närmiljö blir lärmiljö* (s. 9-38). Lund: Studentlitteratur.
- UNICEF Sverige (2009). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: UNICEF Sverige. Hämtad från: <https://unicef.se/rapporter-och-publikationer/barnkonventionen>
- Utbildningsdepartementet (2010). *Förskola i utveckling: bakgrund till ändringar i förskolans läroplan*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Ärlemalm-Hagsér, E. (2012). Lärande för hållbar utveckling i förskolan. *Nordisk barnehageforskning*, 5(14) 1-17. Hämtad från: <https://journals.hioa.no/index.php/nbf/article/viewFile/417/435>

10 Bilagor

10.1 Bilaga 1 Intervjuguide pedagoger

- Hur gammal är du?
- Vilken utbildning har du & när tog du examen?
- Har du gått någon vidareutbildning sedan dess?
- När började du arbeta som förskollärare/barnskötare?
- Hur länge har du varit på denna förskola?
- Hur länge har du varit på denna avdelning?

- Vad är utomhuspedagogik för dig? Berätta mer...
- Vad har du för erfarenheter av utevistelse från när du var barn? **Förtydligande** vad gjorde du?

- Vad har du för relation till att vara utomhus idag i ditt privatliv?
- Vad har du för relation till naturen/skogen idag i ditt privatliv?
- Vilka miljöer utomhus vistas du helst i, och varför?
- Vad gör du när du är ute?

- Hur tror du att din upplevelse påverkar din inställning idag till utevistelsen i ditt yrke?
- Hur ofta är ni ute? Hur länge brukar ni vara utomhus?
- Spelar årstiden/vädret någon roll om hur ofta ni är ute, isåfall hur?

- Vad upplever du att barnen har för inställning till att vara utomhus?
- Vad tror du påverkar deras inställning?
Förtydligande: be personen utveckla hur andra barn, vårdnadshavare, ledning, pedagoger, miljön utomhus, vädret m.m. påverkar barnens inställning om hen inte tagit upp det
- Upplever du att barnen har kläder som är lämpliga för alla väder?

- Berätta om ert syfte att vara utomhus.
- Hur planerar ni för utomhusverksamheten?
- Vilka strävansmål anser du är tillämpliga när det gäller utomhusverksamheten?
- Vad anser du är pedagogernas roll när ni är ute? (Trygghet för barnen, stöttning, inspiration osv.)

- Hur upplever du närområdet och dess möjligheter till att utforma en pedagogisk aktivitet? (inte gården)
- I vilka utomhusmiljöer vistas ni med barnen på avdelningen?
- Hur ofta lämnar ni gården?
- Hur tror du att utevistelsen påverkar barnen?
- Om du fick önska, vad skulle du vilja ändra på när det gäller utomhusmiljön? (gården, skog och natur i närområdet)
- Har du något mer du vill tillägga till intervjun?

10.2 Bilaga 2 Intervjuguide förskolechef

- Hur gammal är du?
- Vilken utbildning har du & när tog du examen?
- Ingick det någon kurs om utomhusvistelse i din utbildning?
- Hur många år har du arbetat i barngrupp?
- Har du gått någon vidareutbildning sedan dess?
- När började du arbeta som förskolechef?
- Hur länge har du varit på denna förskolan?

- Vad är utomhuspedagogik för dig? Berätta mer...
- Vad har du för erfarenheter av utomhusvistelse från när du var barn?
- Vad har du för relation till naturen och att vara utomhus idag?
- Vilka miljöer utomhus vistas du helst i?

- Hur tror du att barnen utvecklas i utomhusmiljö? *Följdfråga:* på vilka sätt?
- Vad tror du påverkar barnens inställning till att gå ut? Pedagoger, ledning, närområde, andra barn, föräldrar
- Hur ofta besöker du verksamheten när den pågår utomhus?
- Hur upplever du närmiljön och dess möjligheter att utforma pedagogiska aktiviteter? *Följdfråga:* Är ni begränsade till gården?

- Vad har du för förväntningar/krav på pedagogerna angående utomhusvistelse? *Följdfråga:* Hur ser du på deras pedagogiska uppdrag utomhus?
- Har du några tankar om hur din drömgård skulle kunna se ut?
- Berätta hur processen av en eventuell förändring av gården skulle kunna se ut? Vem har ansvaret/sista ordet?

- Ställer pedagogerna krav på miljön utomhus? Isåfall hur?
- Hur bearbetar du deras förslag?
- Hur stor del utav budgeten går till utomhusmiljön?
- Har ni någon verksamhetsplan som inkluderar utomhusvistelse?
- Har stadsdelen något dokument när det gäller utomhusvistelse eller naturvistelse?

10.3 Bilaga 3 Enkät till vårdnadshavare

Undersökning för vårdnadshavare om utevistelsen

Tack på förhand för att du tar dig tid att svara på vår enkät, det betyder mycket för vårt arbete!
Om ni är fler som vill svara på enkäten eller om du föredrar att göra den på internet, finns den på följande webbadress: XXXX

1. Hur gammal är du?

Mark only one oval.

- 20 år eller yngre
- 21-25
- 26-30
- 31-35
- 36-40
- 41-45
- 46-50
- 51-55
- 56-60
- Äldre än 60

2. I vilken ort/stad tillbringade du större delen av din barndom (0-18år)?

Skriv orten eller stadens namn här nedanför.
Lämna det tomt om du inte vill ange.

.....

3. Har du en positiv bild av att vara utomhus från din barndom (0-18 år)?

Mark only one oval.

- Ja
- Nej

4. Tycker du om att vistas utomhus nu i ditt vuxna liv?

Mark only one oval.

- Ja
- Nej
- Ibland

5. Hur många barn har du?

Mark only one oval.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7 eller fler
- Vill inte ange

6. Vilken ålder har ditt/dina barn?

Skriv ålderna här nedanför. Ex. 1 år, 5 år, 10 år.

.....

7. Hur gammalt är det barn som går på "Avdelningen"?

Skriv åldern här nedanför. Ex. 1 år.

.....

8. Uppskatta hur många timmar ditt barn på "Avdelningen" är utomhus i veckan utöver tiden i förskolan?

Tiden utomhus är den som sker före och/eller efter förskolan + tiden utomhus på helgen en helt vanlig arbetsvecka

Mark only one oval.

- Mindre än 1 timma
- 1-2
- 3-4
- 5-6
- 7-8
- 9-10
- Mer än 10 timmar

9. I vilken miljö vistas ni i när ni är ute?

Kryssa i ett eller flera alternativ

Check all that apply.

- Egen trädgård
- Innergård
- Lekplats
- Park
- Skog
- Other:

10. Påverkar vädret ert val att gå ut?

Mark only one oval.

Ja

Nej

11. Vilket väder är ni oftast ute i?

Kryssa i ett eller flera alternativ

Check all that apply.

Soligt

Varmt

Kallt

Mulet

Regnigt

Snöigt

Blåsigt

Alla väder

Other:

12. Vilka platser har ni på gångavstånd från er bostad?

Kryssa i ett eller flera alternativ

Check all that apply.

Egen trädgård

Innergård

Lekplats

Park

Skog

Other:

13. Vet du hur mycket ditt barn vistas utomhus i förskolan?

Mark only one oval.

Ja

Nej

14. Upplever du att ditt barn är utomhus tillräckligt mycket på förskolan?

Mark only one oval.

Ja, tillräckligt mycket

Nej, för lite tid

Nej, för mycket tid

Other:

15. **Upplever du att ditt barn på "Avdelningen" gillar att vara utomhus?**

Mark only one oval.

Ja

Nej

16. **Vet du vilka kläder ditt barn behöver ha på förskolan för att kunna vara utomhus i alla väder?**

Mark only one oval.

Ja det anser jag

Ja, ganska bra

Nej, men vill gärna lära mig det

Nej, barnets andra vårdnadshavare har vetskap om det

Nej

17. **Tycker du att det är viktigt för ditt barn att vara ute? Beskriv varför/varför inte.**

Om du inte vill ange lämna det tomt.

.....

10.4 Bilaga 4 Informationsbrev till pedagoger.

Hej pedagoger!

Vi, Anna och Sofia, är två förskollärostudenterna som nu skriver vårt examensarbete. Vi är båda två intresserade av utomhuspedagogik och har sedan vår barndom uppskattat att vistas ute. Därför har vi valt att skriva vårt arbete utifrån detta. Vi vill undersöka vilka faktorer som påverkar barns möjligheter till utevistelsen och på vilka nivåer detta sker. För att se detta kommer vi att analysera den insamlade datan med ett utvecklingsekologiskt perspektiv. För att samla in den datan vi behöver vill vi intervjua er pedagoger och förskolechefen samt skicka ut en enkät till vårdnadshavarna på er avdelning. Detta kommer att göras på våra VFU-platser.

Ert deltagande i studien skulle innebära en enskild intervju med respektive VFU-student. Samtalet kommer att ta ca 30 minuter beroende på hur mycket erfarenheter ni har att delge. För att dokumentera intervjun kommer vi att använda ljudupptagning, detta för att kunna få med så mycket och korrekt information som möjligt. Samt för att kunna skapa ett gott samtalsklimat.

Deltagandet är helt frivilligt och du som respondent har rätt att dra dig ur studien när som helst fram tills dess att studien är publicerad. Vi kommer anonymisera intervjun och behandla materialet konfidentiellt. Det kommer inte att finnas tillgängligt för någon annan än oss och eventuellt vår handledare. När studien är klar har ni möjlighet att ta del av resultatet genom att kontakta oss. *För att läsa mer om dina rättigheter och våra skyldigheter, kan du besöka www.vr.se och sök på Etiska riktlinjer.*

Vi vill boka in en tidpunkt med er så snart som möjligt för att kunna genomföra intervjun. Vi önskar att få sitta i ett ostört rum på förskolan. Intervjun kommer inledas med några frågor om er och er bakgrund och kommer sedan att fortsätta med fokus på verksamheten.

Har ni några frågor är ni välkomna att kontakta oss på mail eller telefon, se information nedan.

Tack på förhand!

Vänliga hälsningar

Anna Törnqvist och Sofia Svensson

Anna: gustoranf@student.gu.se 076-XXX XX XX

Sofia: gussvesoo@student.gu.se 073-XXX XX XX

Här med intygar jag att jag har tagit del av mina etiska rättigheter och läst ovanstående information:

Datum, namnteckning, namnförtydligande

10.5 Bilaga 5 Informationsbrev till vårdnadshavare

Hej alla vårdnadshavare!

Vi är två studenter som heter Anna Törnqvist och Sofia Svensson och vi läser vår sjätte termin av sju på förskolläraryrket vid Göteborgs Universitet. Ända sedan vår barndom har utevistelse varit en stor del av våra liv. Därför har vi valt att använda oss av utevistelse som område i vårt examensarbete. I arbetet kommer vi att försöka belysa vilka faktorer som påverkar barns möjligheter till att få vara utomhus.

Undersökningen består av en enkät som ni vårdnadshavare på *Avdelningen* får ta del av. Vi kommer även att intervjua pedagogerna på avdelningen och förskolechefen. Det är frivilligt att delta i undersökningen, men vi är väldigt tacksamma om ni fyller i enkäten för studiens skull. Ni vårdnadshavare är viktiga och har stort inflytande i ert barns liv. Därför blir er röst viktig i vår undersökning.

Den här enkäten kommer att vara anonym, det innebär att ingens identitet kommer att vara synlig i vår studie. På enkäten fyller ni INTE i något namn.

Vi som ansvarar för enkäten och undersökningen kan vid eventuella frågor kontaktas.

Förskolans och avdelningens namn

Anna: gustoranf@student.gu.se eller 076-XXX XX XX

Förskolans och avdelningens namn

Sofia: gussvesoo@student.gu.se eller 073-XXX XX XX

Vi vill tacka så mycket på förhand för er medverkan, ni spelar stor roll för vårt genomförande av studien. Vill ni ta del av studien när den är klar kan ni kontakta oss.

Med vänliga hälsningar

Anna & Sofia